

LITERATUURLIJST

- Adriaans, P., *Zwakzinnigheid als falende diagnose* (Leuven 1989)
- Adriaans, P., 'Hardnekkige oude praktijken, waarom echte vernieuwing zo langzaam gaat in Nederland' in: *Klik* (mei 1991) 12-15
- Alberdingk Thijm, P., 'De gestichten van liefdadigheid van Karel de Grote tot aan de zestien-de eeuw' in: *Mémoires couronnés publiés par l'Académie Royale*, nr.45 (Leuven 1883)
- Alexander, F. en S. Selesnick, *The history of psychiatry* (New York 1966)
- 'Alfabetische lijst' in: *Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg* (1914) 89-108
- Algra, W., 'Ik kan niet alle risico's van de stad weghalen' in: *Zorgvisie* (24 jan. 1997) 14-17
- Allegaert, P., A. Caillou en E. Mortier (red.) *Doodgezwegen. Experimenten en moord op krankzinnigen en andere 'onwaardigen' in nazi-Duitsland* (Museum Dr. Guislain, Gent 1995)
- Als een herder*, gedenkboek uitgegeven in opdracht van de Vereniging tot opvoeding en verpleging van geesteszwakke kinderen te Utrecht ter gelegenheid van haar zestigjarig bestaan (Kampen 1951)
- Andel, A. van, *Een microcephaal of zoogenaamd aapmensch*, overdruk van een artikel uit het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1873)
- Andrews, J., 'Identifying and providing for the mentally disabled in early modern London' in: A. Digby en D. Wright (red.), *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 65-92
- Ariès, Ph., *L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime* (Parijs 1960)
- Ariès, Ph. en G. Duby (red.), *Geschiedenis van het dagelijks leven*, dl.3 'Privé-macht en openbare macht in het feodale Europa' (Amsterdam 1989)
- Aristoteles, *Politeia* (Grieks-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1972)
- Audenaert, L., 'Mentale handicap en arbeid in de samenleving' in: *Psychiatrie en Verpleging* (juli 1995) 226-232
- Bakker, E., 'Staatssecretaris Netelenbos hoopt op "geruisloze" uitvoering "Weer samen naar school"' in: *de Volkskrant* 17 juni 1995
- Baljet, B., 'De meeste wanschepsels komen door God's toorn, verklaringen van aangeboren afwijkingen door de eeuwen heen' in: B. Sliggers en A. Wertheim, *De tentoongestelde mens. Reuzen, dwergen andere wonderen der natuur* (Teylers Museum, Haarlem 1993) 9-15
- Ball, T., *Itard, Séguin and Képhart* (Columbus 1971)
- Barr, M., 'Imperative call of our present to our future' (1902) in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.2 (Baltimore 1976) 99-105
- Barker, D., 'The biology of stupidity: genetics, eugenics and mental deficiency in the Inter-War years' in: *British Journal for the History of Science* (1989) 347-375
- Barnett, W., 'Definition and classification of mental retardation: a reply to Zigler, Balla and Hodapp' in: *American Journal of Mental Deficiency* (feb. 1986) 111-116
- Bartels, A., *De gehandicapten in de Grieks-Romeinse samenleving* (doctoraalscriptie, Nijmegen 1988)
- Bartels, C., *Voogdij voor zwakzinnigen* (Den Haag 1916)
- Bauer, E., E. Fischer en F. Lenz, *Menschliche Erblichkeitslehre und Rassenhygiene* (München 1921)
- Beck, U., A. Giddens en S. Lash, *Reflexive Modernisierung. Eine Kontroverse* (Frankfurt 1996)

- Beckers, D., *Een halve eeuw zwakzinnigheid 1900 tot 1950* (doctoraalscriptie, Amsterdam 1996)
- Beek, H., *Waanzin in de Middeleeuwen. Beeld van de gestoorde en bemoeienis met de zieke* (proefschrift Leiden 1969, 2e druk Hoofddorp 1974)
- Beerling, J., *Het cultuurprotest van Jean-Jacques Rousseau. Studies over het thema pathos en nostalgie* (Deventer 1977)
- Beins, J., *Misvorming en verbeelding* (Amsterdam 1948)
- 'Berichten' in *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* (juni 1924) 2677-2679
- Berg, L. van den, *Krankzinnig geduid. Opsluiting en opgesloten te 's Hertogenbosch, Utrecht, Zutphen* (doctoraalscriptie, Arnhem 1989)
- Bergers, A. en D. de Lange, *Zij zijn van ons geslacht* (Hilversum 1960)
- Bernadac, C., *Verdoemde dokters* (1e druk 1967, Ned. vert. Baarn 1969)
- Berrios, G., 'Mental retardation, clinical section', dl.2 in: G. Berrios en R. Porter, *A history of clinical psychiatry* (Londen 1995) 225-238
- Berrios, G. en R. Porter, *A history of clinical psychiatry* (Londen 1995)
- Bik, J., *Vijf eeuwen medisch leven in een Hollandse stad* (Amsterdam 1955)
- Binding, K. en A. Hoche, *Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens*, dl.1-2 (1e druk 1920, Leipzig 1922) 29-41 en 53-59
- Binet, A. en Th. Simon, 'Upon the necessity of establishing a scientific diagnosis of inferior states of intelligence' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 327-354
- Binneveld, J., J. Vijselaar e.a., *Een psychiatrisch verleden. Uit de geschiedenis van de psychiatrie* (Baarn 1982)
- Binneveld, J., 'De ontwikkeling van de institutionele zorg voor krankzinnigen in Nederland in de 19e eeuw' in: J. Binneveld, J. Vijselaar e.a., *Een psychiatrisch verleden. Uit de geschiedenis van de psychiatrie* (Baarn 1982) 94-120
- Binneveld, J., *Filantropie, repressie en medische zorg. Geschiedenis van de inrichtingspsychiatrie* (Deventer 1985)
- Blok, G., *Hersenerweking. Het psychiatrisch vertoog over dementia paralytica, 1844-1930* (doctoraalscriptie, Amsterdam 1995)
- Blok, G., 'Proefmaatschappij in de duinen' in: J. Vijselaar (red.), *Gesticht in de duinen. De geschiedenis van de provinciale psychiatrische ziekenhuizen van Noord-Holland van 1849 tot 1994* (Hilversum 1997) 122-150
- Blok, G., "'Situaties welke primitiviteit iedere beschrijving tart...'" in: J. Vijselaar (red.), *Gesticht in de duinen. De geschiedenis van de provinciale psychiatrische ziekenhuizen van Noord-Holland van 1849 tot 1994* (Hilversum 1997) 151-165
- Blok, G., "'Messiah of the schizophrenics'", Jan Foudraïne and anti-psychiatry in the Netherlands' in: M. Gijswijt-Hofstra en R. Porter (red.), *Cultures of psychiatry and mental health care in postwar Britain and the Netherlands* (Amsterdam 1998)
- Bloois, K. de, 'Onderwijs aan psychopathen te Rotterdam' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1936) 2-6 en 22-26
- Boer, F. de, 'Mythen over integratie' in: *Markant* (feb. 1996) 24-25
- Boer, P. de, 'Vakopleiding voor zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 206-220
- Boer, Th. de, R. Seldenrijk en J. Stolk (red.), *Zinvolle zorgverlening. Wat maakt zorgen voor mensen met een verstandelijke handicap zinvol?* (congresbundel Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1997)
- Boer van den Berg, H. van den, *De juiste keuze. Morele dilemma's van toekomstige ouders* (Baarn 1997)
- Boer, W. den, *Private morality in grand Rome* (Leiden 1979)
- Boeuff, C. du, 'De betekenis van de arbeidstherapie in een psychiatrische inrichting' in: *Folia Psychiatrica, Neurologica et Neurochirurgica* (1956) 184-195
- Bogdan, R., 'Exhibiting mentally retarded people for amusement and profit, 1850-1940' in: *American Journal of Mental Deficiency* (feb. 1986) 120-126

- Bolkestein, H., 'Xenon: Gastverblijf, pelgrimsherberg, armhuis' in: *Mededeelingen der Koninklijke Academie van Wetenschappen, afdeling Letterkunde*, dl.84, serie B (Amsterdam 1937) 107-146
- Bolkestein, H., *Wohltätigkeit und Armenpflege im vorchristlichen Altertum* (Utrecht 1939) 7
- Bonenfant, P., 'Hôpitaux et bienfaisance publique dans les anciens Pays-Bas des origines à la fin du 18e siècle', in: *Annales de la Société Belge d'histoire des hôpitaux* (1965) 1-44
- Bool, M. en R. Kampman, *De psychiatrisering van kinderen* (doctoraalscriptie, Utrecht 1982)
- Bosma, C., 'Pioniers van het onderwijs aan geestelijk gehandicapte kinderen in de negentiende eeuw' in: J. Vijselaar (red.), *Over idioten en onnozelen. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1993) 35-59
- Boswell, J., *The kindness of strangers* (Londen 1988)
- Bot, M., *Bezwaard bestaan. Foto's en verhalen over verstandelijk gehandicapten* (1e druk 1988, Rotterdam 1989)
- Boucein, H., C. Vanja e.a. (red.), *800 Jahre Haina, Kloster, Hospital, Forst* (Kassel 1986)
- Bouricius, L., *Geschiedenis van het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen het St. Jorisgasthuis en het daarmee verbonden geweest zijnde 'Tuchthuis binnen Delft'* (Delft 1927)
- Bouricius, L., 'Eenige grepen uit de geschiedenis van het St. Joris Gasthuis te Delft' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (feb. 1928) 553-561
- Braams, R., 'Het einde van het Down's syndroom, nieuwe bloedtest voor zwangere vrouwen' in: *VU-magazine* (jan. 1992) 19-25
- Braams, R., 'Haal vruchtwaterpunctie uit de ziekteverzekering' in: *NRC Handelsblad* 29 april 1997
- Brachet, A., *Pathologie mentale des rois de France* (Parijs 1903)
- Brant, S., *Das Narrenschiff* (1e druk 1494; vertaling in modern-Duits door H. Junghans, Stuttgart 1964)
- Brants L. en A. van Gennep, *50 jaar tegendraads. Historische schets van het werk van de William Schrikker Stichting* (Schrikker Stichting, Amsterdam 1992)
- Brauner, J. (red.), 'Itard inédit, il y a 150 ans, l'Enfant sauvage'; speciaal nummer van tijdschrift *Lieux de l'Enfance*, nr.14-15 (Toulouse 1988)
- Brinkgreve, C. (red.), *Voor gek gehouden. Geschiedenis van de krankzinnigenzorg in Nederland* (Haarlem 1982)
- Brockett, L., 'Idiots and efforts for their improvement' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 70-86
- Broos, R. en K. Kager, 'Dennendal, van idealisme tot sektarisme' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (feb. 1985) 148-164
- Brothwell, D., 'A possible case of mongolism in a Saxon population' in: *Annals for Human Genetics* (1960)
- Brouwer, A., 'Alle mensen zijn dom' in: *Groene Amsterdammer* 9 november 1994
- Brusse, P., 'De eeuwijdurende drang naar een gezond nageslacht' in: *de Volkskrant* 6 oktober 1997
- Bucknill, J. en D. Tuke, *A manual of psychological medicine* (Londen 1858)
- Buntinx, W., 'Dealing with change in service delivery for people with a mental handicap' in: *Progress in service delivery without ideological conflict. Is it possible?*, teksten van de door NGBZ gecoördineerde Europese bijdragen aan de Annual conference of AAMR, region 9 (NGBZ, Utrecht 1994) 1-15
- Buntinx, W., 'Onderzoek en praktijk: kansen en valkuilen' in: M. Kersten en D. Flikweert (red.), *Landelijk congres wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de zorg aan verstandelijk gehandicapten. Plenaire lezingen* (NGBZ, Utrecht 1995) 30-48
- Buntinx, W. en S. Bernard, 'Verstandelijke handicap: kritische beschouwing van de definitie volgens de American Association on Mental Retardation (AAMR)' in: *Nederlands Tijdschrift voor Zorg aan Verstandelijk Gehandicapten* (maart 1996) 3-17

- Buntinx, W., 'Zorgontwikkelingen in Scandinavië, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten' in: G. ten Horn (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.1.9.1 (Utrecht 1997) 1-18
- Burke, J., 'The wild man's pedigree: scientific method and racial anthropology' in: E. Dudley en M. Novak (red.), *The wild man within. An image of western thought from the Renaissance to Romanticism* (Pittsburgh 1972) 259-280
- Burleigh, M., *Death and deliverance. 'Euthanasia' in Germany 1900-1945* (Cambridge 1994)
- Burroughs, E., *Tarzan* (1914)
- Büttner, W., *Sechshundert sieben und zwanzig Historien von Claus Narren* (Eisleben 1572)
- Bijl, R. en P. Koedoot, *Haalbaarheidsstudie scenario-onderzoek 'verstandelijke handicaps'* (NcGv, Utrecht 1994)
- 'Bij rijk te weinig banen gehandicapten' in: *NRC Handelsblad* 9 juli 1996
- Calliber, A., 'Opvoedings- en onderwijsresultaten bij mongolen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1926) 126-132
- Calliber, A., 'Arbeid in onze school' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1928) 175-178
- Canel, A., *Recherches historiques sur les fous des rois de France* (Parijs 1873)
- Chambers, E., *The medieval stage*, dl.1-2 (1e druk 1903, Londen 1954)
- Charcot, J. en P. Richer, *Les difformes et les malades dans l'art* (1e druk 1889; herdruk Amsterdam 1972)
- Chijs, S. van der, *Geschiedenis van Dordrecht's Krankzinnigenhuis* (Dordrecht 1886)
- Christiaens, M., 'De marginalisering van de ongeborenen' in: R. Houdijk (red.), *Theologie en marginalisering* (Baarn 1992) 92-110
- Clarke, B., *Mental disorder in earlier Britain* (Cardiff 1975)
- Cleaton, B., 'Hygiene, and education of Idiots' in: *The British and Foreign Medical Review* (juli 1847) 1-22
- Coleman, E., 'Infanticide in the early Middle Ages' in: S. Stuard (red.), *Women in medieval society* (Philadelphia 1976) 47-71
- Comenius, J., *Grosse Unterrichtslehre* (1e druk 1661, Wenen 1877)
- Conolly, J., 'Notices on the lunatic asylums of Paris' in: *The British and Foreign Medical Review* (1845) 281-298 en 594-613
- Cornelissen, W., 'Krankzinnigenzorg in de achttiende eeuw, een bestek uit 1721 voor een dolhuis te Dinther' in: *Brabants Heem* (1988) 76-81
- Cornips, J., *Bijdrage tot de geschiedenis van de krankzinnigenzorg te Maastricht* (Maastricht 1952)
- Cox, P., 'Girls, deficiency and delinquency' in: A. Digby en D. Wright (red.), *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 184-206
- Cramer, M., 'De Duitse psychiatrie en het Derde Rijk' in: *Tijdschrift voor Psychiatrie* (jan. 1985) 1-7
- Cranefield, P., 'A seventeenth century view of mental deficiency' in: *Bulletin of the History of Medicine* (aug. 1961) 291-316
- Cranefield, P. en W. Federn, 'Paracelsus on goiter and cretinism, a translation and discussion of "De struma, vulgo der krop?"' in: *Bulletin for the History of Medicine* (1963) 463-472
- Cranefield, P. en W. Federn, 'The begetting of fools, an annotated translation of Paracelsus' De generatione stultorum' in: *Bulletin of the History of Medicine*, dl.1-2 (1967) 56-74 en 161-174
- Curfs, L. (red.), *Zorg in perspectief. De Hondsborg, obeseratiecentrum, pedologisch instituut* (De Hondsborg, Oisterwijk 1990)
- Dale, J. van, 'Veldwijk's gezinsverpleging' in: *Psychiatrische en Neurologische Bladen* (1901) 189-194
- Dale, J. van, 'Bijdrage tot de casuïstiek der gezinsverpleging' in: J. van Dale, J. van Deventer en W. Vos, *Over gezinsverpleging van krankzinnigen* (Amsterdam 1902) 50-60
- Dale, J. van, J. van Deventer en W. Vos, *Over gezinsverpleging van krankzinnigen* (Amsterdam 1902)
- Damme, C., 'Infanticide: the worth of an infant under law' in: *Medical History* (1978) 1-25

- Dankers, J. en A. van der Linden, *Om het geluk van de zwakzinnige. De geschiedenis van Dendendal 1969-1994* (Den Dolder 1994)
- Darwin, C., *On the origin of species* (1859)
- Dat dialoog of twistraekke tusschen den wijzen coninck Salomon ende Marcolphus* (1e druk 1501, Leiden 1941)
- Day, K. en J. Jancar, 'Mental Handicap and the Royal Medico-Psychological Association: a historical association, 1841-1991' in: G. Berrios en H. Freeman, *150 years of British psychiatry 1841-1991* (Londen 1991) 268-278
- Débardieux, A., 'Das Erleben, wortwörtlich; Erfahrungen mit einem mongoloïden Kind' in: R. Stäblein (red.), *Geduld. Die Kunst des Wartens* (Frankfurt 1994) 162-170
- De Dr. Mr. Willem van den Bergh-Stichting te Noordwijk-Binnen 1924-1949* (Noordwijk 1949)
- 'De Idiotenschool' in *De Amsterdamsche Courant*, te vinden als losse toevoeging bij: *Jaarverslagen betreffende het Geneeskundig Gesticht voor Minderjarige Idioten 1858-1866* (Den Haag 1866)
- Dekker, D., 'Witte jassen en zwarte toga's. Medici, juristen en de opvoeding van verwaarloosde en achtergebleven kinderen in de tweede helft van de negentiende eeuw' in: *Pedagogisch Tijdschrift* (1990) 111-121
- De nazorg voor het Buitengewone Onderwijs te Amsterdam. Plaats, taak en werkwijze* (Amsterdam 1948)
- 'Den rechten weg nae 't Gast-huys' in: Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, *Veelderhande geneuchlijke dichten, tafelspelen ende refereynen* (Leiden 1899, herdruk 1971) 126-141
- De perken te buiten. Meerjarenprogramma intersectoraal gehandicaptenbeleid 1995-1998, Tweede Kamer* (vergaderjaar 1994-1995) 24-170, nr.1-2
- 'De pleegmoeder: "Maureen beantwoordde aan mijn behoeftes"' in: *Klik* (jan. 1996) 15-17
- Dercksen, A. en L. Verplancke, *Geschiedenis van de onmaatschappelijkheidsbestrijding in Nederland 1914-1970* (Meppel 1987)
- Derde verslag van het Geneeskundig Gesticht en de daarmee verbondene Dagschool voor Minderjarige Idioten te 's Gravenhage* (Den Haag 1861)
- Deursen, A. van, *Bavianen en slijkgeuzen* (Assen 1974)
- Deursen, A. van, *Het kopergeld van de Gouden Eeuw*, dl.1 'Het dagelijks brood' (Amsterdam 1978)
- Deventer, J. van, *Krankzinnigenverpleging in de eerste helft van de vorige eeuw* (Amsterdam 1901)
- Deventer, J. van, 'Die Pflege der Irren in eigener Wohnung' in: *Neurologisch Centralblatt* (1908) 95-136
- Deventer, J. van, 'Regeling van het toezicht op de geesteszieken buiten krankzinnigen- en idiotengestichten' in: *Psychiatrische en Neurologische Bladen* (1915) 250-269
- Deventer, J. van, 'Bijdrage tot de ontwikkeling der idioten en zwakzinnigenzorg in Nederland' in: *Psychiatrische en Neurologische Bladen* (1916) 90-147
- Dickmann, P., *Maria Roepaan 1951-1986. De geschiedenis van een leefgemeenschap van geestelijk gehandicapten* (Maria Roepaan, Ottersum 1986)
- Diderot, D., *Encyclopedie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*, dl.18 (1e druk 1765, herdruk Stuttgart 1967)
- Diemer, R., 'Zwakzinnige kan werken, integratie verstandelijk gehandicapte bespaart miljoenen' in: *Trouw* 30 mei 1995
- Diethelm, O. en T. Heffernan, 'Felix Platter and psychiatry' in: *Journal of the History of Behavioural Sciences* (jan. 1965) 10-23
- Digby, A. en D. Wright, *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996)
- Dix, D., 'Memorial to the legislature of Massachussets 1843' (1843) in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 3-30
- Doen en laten? Grenzen van het medisch handelen in de neonatologie* (Ned. Ver. voor Kindergeneeskunde, Amsterdam 1992)
- Dols, M., *Majnun. The madman in medieval islamic society* (Oxford 1992)
- Dominguez, E., 'The hospital of innocents' in: *Bulletin of the Menninger Clinic* (1967) 285-297

- Dooren, L., 'Overzicht van de sterilisatie-wetgeving in Europa' in: *Erfelijkheid bij de Mens* (1936) 189-192
- Doombos, K. en M. Stevens, *De groei van het speciaal onderwijs, deel A: analyse van historie en onderzoek* (Den Haag 1987)
- Dowbiggin, I., *Inheriting madness* (Berkeley 1991)
- Draaisma, D., *De geest in getal* (Amsterdam 1988)
- Drayer, E., 'Downs syndroom, één extra chromosoom' in: *Vrij Nederland* (20 maart 1993) 37-44
- Dresen-Coenders, L., 'De omgekeerde wereld: lering en vermaak' in: M. Caron, *Helse en helse vrouwen* (Utrecht 1988)
- Drunen, P. van, *Op de proef gesteld. Geschiedenis van de psychologische test* (Groningen 1991)
- Dudley, E. en M. Novak, *The wild man within. An image of western thought from the Renaissance to Romanticism* (Pittsburgh 1972)
- Dupuis, H., 'Verplichte diagnostiek en behandeling van pasgeborenen?' in: G. de Wert en I. de Beaufort (red.), *Op de drempel van het leven. Ethische problemen rond bevruchting, abortus en geboorte* (Baarn 1991) 172-191
- Dijk, G. van en G. Mak, *Geevende alle blijck van volcomen gekheyd* (doctoraalscriptie, Utrecht 1987)
- Eck-Bos, I. van, *De andere kant* (Utrecht 1995)
- 'Editorial comment, "Euthanasia"' in: *American Journal of Psychiatry* (juli 1942) 141-143
- Eeghem, W. van, 'Rhetores Bruxellenses' in: *Revue Belge de Philologie et d'Histoire* (1936)
- Een bezoek in het Gesticht en de School voor Minderjarige Idioten te 's Gravenhage* (Den Haag 1872)
- Elias, J., 'The deficiency act' in: *Pais*, maandblad uitgegeven door de Nederlandsche Vereeniging van schoolartsen, de Vereeniging van onderwijzers en artsen werkzaam aan inrichtingen voor onderwijs aan achterlijke en zenuwzwakke kinderen, en de Vereeniging van spraakleraren (jan. 1917)
- Elkins, Th. en D. Brown, 'Ethische overwegingen en toekomstige ontwikkelingen in de zwangerschapsscreening voor Down's syndroom' in: *Down+update*. Bijlage bij *SDS-Nieuwsbrief* van de Stichting Down's Syndrome (dec. 1995) 1-4
- Erasmus, D., *Moriae encomium* (Parijs 1511)
- Erasmus, D., *De lof der zottheid* (vert. J. Kan, Amsterdam 1909)
- Erens, E., *De pastoor van Ars* (Bussum 1952)
- Esch, P. van der, *Beileroord 1922-1972. Vijftig jaar gezinsverpleging* (z.pl. 1922)
- Esch, P. van der, *Geschiedenis van het staatstoezicht op krankzinnigen*, dl.1-3 (Leidschendam 1975)
- Esquirol, J., 'Idiotisme' in: *Dictionnaire des sciences médicales*, dl.23 (Parijs 1818)
- Esquirol, J., *Des maladies mentales* (Parijs 1838)
- Euripides, *Ion* (Grieks-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1971)
- Euthanasie, zwakzinnigheid en zwakzinnigenzorg* (Klik-infomap, Utrecht 1983)
- Eijsvogel, F. en G. Gubbels, *Het beeld van de krankzinnige* (doctoraalscriptie, Nijmegen 1984)
- Eynde, I. van, 'Het Asklepion te Pergamom' in: *Tijdschrift voor Psychiatrie* (maart 1977)
- Federatie van Ouderverenigingen, *Mensen met mogelijkheden* (FvO, Utrecht 1989)
- Federatie van Ouderverenigingen, *Gewoon doen* (FvO, Utrecht 1994)
- Feen, R., 'Abortion and exposure in ancient Greece' in: W. Bondeson (red.), *Abortion and the status of the fetus* (Dordrecht 1983) 283-301
- Fennis, J., *Het vuile schort* (1e druk 1975, Nijmegen 1976)
- Fennis, J., *Spelen met de wolken. (Lucht)spiegelingen over zwakzinnigenzorg* (Nijmegen 1977)
- Fiedler, L., *Freaks* (New York 1978)
- Flögel, K., *Geschichte des Grottesk-Kömischen* (1e druk 1788; herdruk München 1914)
- Flögel, K., *Geschichte der Hofnarren* (1e druk 1789, herdruk Hildesheim 1977)
- Forestus, P., *Observationes et curationes medicinales*, dl.2 'De stultitia' (Leiden 1593-1606)
- Foucault, M., *L'histoire de la folie* (Parijs 1961)

- Foucault, M., *Geschiedenis van de waanzin in de zeventiende en achttiende eeuw* (1e ingekorte en vertaalde versie: Meppel 1975; 2e druk Meppel 1984)
- Gade, J., *The life and times of Tycho Brahe* (New York 1947)
- Gaiffier, B. de, *Etudes critiques d'hagiographie et d'iconologie* (Brussel 1967) 169-193
- Galdston, I., 'The psychiatry of Paracelsus' in: *Bulletin of the History of Medicine* (mei 1950) 205-218
- Galen, J. van, *Ik ben toch wel lief, mama* (Utrecht 1994)
- Galjaard, H., W. Strubbe en B. van Zijderveld, *Voorkomen is beter dan niet genezen. Over preventie, vroegtijdige onderkenning en begeleiding van ernstig gehandicapten* (1e druk Nijkerk 1974)
- Galjaard, W. Strubbe en B. van Zijderveld, *Voorkomen is beter dan niet genezen. Voorlichting over erfelijkheid en aangeboren afwijkingen* (4e herziene druk Nijkerk 1983)
- Gay, P., *The Enlightenment. An interpretation*, dl.2 'The science of freedom' (1e druk 1970, Londen 1979)
- Gedenknummer*, uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan der Johannes-stichting, van De Barmhartigheid, maandblad van de Johannes-stichting te Nieuwveen (Z.H.) en te Huis ter Heide (juli 1937)
- Geeratz, S., "'Als ik een dictator was...'", Hans Galjaard over prenatale diagnostiek' in: *Tijdschrift voor Geneeskunde en Ethiek* (nr.3 1995) 81-83
- Geerts, E., 'De noodzakelijkheid van het buitengewoon onderwijs' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1934) 119-120
- Gelb, S., 'The beast in man: degenerationisme and mental retardation, 1900-1920' in: *Mental Retardation* (feb. 1995) 1-9
- Geldhof, J., *Pelgrims, dulle lieden en vondelingen te Brugge 1275-1975* (Brugge 1975)
- Gemert, G. van en W. Noorda (red.), *Leerboek zwakzinnigenzorg* (1e druk 1985, herziene druk Assen 1988)
- Gemert, G. van en R. Minderaa, *Zorg voor verstandelijk gehandicapten* (Assen 1993)
- Gennep, A. van, *Zwakzinnigheid als maatschappelijk probleem* (Meppel 1974)
- Gennep, A. van, 'Ontwikkelingen in de zorg voor mensen met een geestelijke handicap' in: *Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg* (juni 1989) 56-64
- Gennep, A. van, *Naar een kritische orthopedagogiek, in het bijzonder van de zwakzinnige mens* (proefschrift, Meppel 1980)
- Gennep, A. van, *Om de kwaliteit van het bestaan van de zwaksten in de samenleving* (Meppel 1989)
- Gennep, A. van, *De zorg om het bestaan* (Amsterdam 1994)
- Gennep, A. van, '(Ortho)Pedagogiek en het "levensperspectief" voor kinderen met een handicap' in: *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs* (nr.5 1996) 314-323
- Gerdes, E., *Meerenberg en de krankzinnigen* (1e druk 1876, herdruk Apeldoorn 1971)
- Gerritsen, E., 'Vooruitzichten met een echo' in: *AMC-Magazine* (mei 1996) 4-5
- Geschiedt tussen de anderen*, verhalenbundel met historische bijlage 'Schreuder', uitgegeven ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van De Schreuderhuizen (Schreuderhuizen, Arnhem 1996)
- Geuns, S., *De wetgeving van het staatstoezicht op de krankzinnigen* (proefschrift, Leiden 1880)
- Gezondheidsraad, *Genetische screening. Advies van een commissie van de Gezondheidsraad* (Den Haag 1994)
- Gilst, A. van, *Vastelavond en carnaval. De geschiedenis van een volksfeest* (Veenendaal 1974)
- Gineste, Th., *Victor de l'Aveyron. Dernier enfant sauvage, premier enfant fou* (Parijs 1981)
- Goddard, H., *The Kallikak family. A study in the heredity of feeble-mindedness* (New York 1912)
- Goddard, H., 'What it means' (1914) in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.2 (Baltimore 1976) 185-195
- Goei, L. de en J. Vijselaar (red.), *Het ongelukkig lot der krankzinnigen. Aspecten van de praktische zorg voor krankzinnigen in de negentiende eeuw* (NcGv-symposiumverslag, Utrecht 1988)
- Goei, L. de, H. Bakker en J. Vijselaar, *Thuis opgenomen. Uit de geschiedenis van de sociale psychiatrie in Nederland* (NcGv, Utrecht 1994)
- Goei, L. de, 'Geestelijke volksgezondheid' in: G. Hutschemaekers, C. Hosman en P. van Lies-

- hout, *Geestelijke Volksgezondheid. Geschiedenis van het denken en stand van zaken* (Houten 1997) 5-14
- Goodey, C., *Living in the real world. Families speak about Down's syndrom* (Londen 1991)
- Goodey, C., 'Fools and heretics, parent's views of professionals' in: T. Booth e.a. (red.), *Learning for all* (Routledge 1991) 165-176
- Goodey, C., 'Mental disabilities and human values in Plato's late dialogues' in: *Archiv für Geschichte der Philosophie* (maart 1992) 26-42
- Goodey, C., 'Social history, the disabled and consent' in: *Bulletin of Medical Ethics* (juni 1993) 13-18
- Goodey, C., 'J. Locke's idiots in the natural history of mind' in: *History of Psychiatry* (juni 1994) 215-250
- Goodey, C., 'Intelligence-levels as criteria of abnormality: the pre-history of intelligence-testing' in: B. Mayall (red.), *Family life and social control. Discourses on normality* (London University Institute of Education, Londen 1994) 50-68
- Goodey, C., 'Mental retardation, social section', dl.1 in: G. Berrios en R. Porter, *A history of clinical psychiatry* (Londen 1995) 239-250
- Goodey, C. en L. Jordan, *Human rights and school change. The Newham story* (Bristol 1996)
- Goodey, C., 'The psychopolitics of learning and disability in seventeenth century thought' in: A. Digby en D. Wright, *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 93-118
- Goodey, C., 'On Aristotle's "Animal capable of reason"' in: *Ancient Philosophy* (nr.2 1996) 389-403
- Goodey, C., 'Genetic markers for intelligence' in: *Bulletin of Medical Ethics* (aug. 1996) 13-16
- Goodey, C., 'Learning difficulties and the guardians of the gene' in: A. Clarke en A. Parsons (red.), *Culture, kinship and genes* (Londen 1997) 206-218
- Gooijer, P., *Koen. Over leven en over lijden* (Houten 1987)
- Gooyer, W. de, 'Arbeid en economische zelfstandigheid' in: G. ten Horn (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.v.4.1 (Utrecht 1997) 1-20
- Gorter, R., 'Verbleekte herinneringen' in: J. Vijselaar (red.), *Over onnozelen en idioten. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1993) 61-73
- Goshen, C., *Documentary history of psychiatry* (Londen 1967)
- Gould, G. en W. Pyle, *Anomalies and curiosities of medicine* (New York 1896)
- Graaf, A. de, *Gestichten voor zwakzinnigen* (Utrecht 1909)
- Graaf, E. de en M. de Graaf, 'De toekomst van Down's syndroom' in: *Down+update*, bijlage bij de *SDS-Nieuwsbrief* (dec. 1995) 5-8
- Graaf, G. de, *Mijn kind gaat naar de gevone school* (Leuven 1996)
- Graaff, J. de, 'Iets over het onderwijs in de kennis der natuur op de scholen voor Buitengewoon L.O.' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1923) 1-11
- Graas, Th. en J. Sturm, 'Over mallenschooltjes, rioolklassen en strenge scholen. De moeizame ontwikkeling van het buitengewoon lager onderwijs in het begin van de twintigste eeuw, met speciale aandacht voor voorlopers van de huidige MLK- en ZMOK-scholen' in: *Tijdschrift voor Orthopedagogiek* (1991) 434-447
- Graas, Th. en J. Sturm, 'De politieke en pedagogische vormgeving van het buitengewoon lager onderwijs in het eerste kwart van de twintigste eeuw' in: F. Heyting, E. Mulder en A. Rang (red.), *Individuele en socialisatie in tijden van modernisering* (Amsterdam 1991) 307-315
- Graas, Th., *Zorgenkinderen op school. Geschiedenis van het speciaal onderwijs in Nederland 1900-1950* (proefschrift, Apeldoorn 1996)
- Grob, G., *Mental institutions in America. Social policy to 1875* (New York 1975)
- Guggenbühl, J., *Briefe über den Abendberg und die Heil-anstalt für Crétinismus* (Zürich 1846)
- Guggenbühl, J., *Rapport sur le traitement du crétinisme dans l'établissement de l'Abendberg* (Zürich 1848)

- Guggenbühl, J., *Die Crétinen-Heilanstalt auf dem Abendberg in der Schweiz, Canton Bern* (Bern 1853)
- Haasse, H., *Woud der verwachting*
- Haffter, C., 'The changeling: history and psychodynamics of attitudes to handicapped children in European folklore' in: *Journal of the History of Behavioral Sciences* (1968) 55-62
- Hafner, K. en R. Winau, 'Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens' in: *Medizin-historisches Journal* (1974) 227-255
- Hakker, A., 'De Vereniging Johannes-Stichting, van zorg voor zwakken naar zwakzinnigen-zorg' in: J. Vijselaar (red.), *Over onnozelen en idioten. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1993) 73-86
- Hakker, A., *Vereniging Johannes Stichting 1887-1990. Meer dan een eeuw christelijke zorgverlening* (Utrecht 1997)
- Halbertsma, H., 'Beschrijving van een Oost-Indische idiotenschedel', overdruk van een artikel in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1864)
- Hallema, A., 'Voorzieningen op medisch gebied ten plattelande in de achttiende eeuw' in: *Het Ziekenhuiswezen* (okt. 1948) 307-312
- Hallema, A., *Gestichtstypen uit den ouden tijd* (Lochem 1944)
- Hampson, N., *The Enlightenment* (1e druk 1968; herdruk New York 1982)
- Hanawalt, B., 'Childrearing among the lower classes of late medieval England' in: *Journal of Interdisciplinary History* (maart 1977) 1-22
- Hancock, W. (vertaling en uitleg), *The ancient laws of Ireland*, dl.1-6 (Dublin 1865-1901)
- Hänsel, D., *Die 'physiologische Erziehung' der Schwachsinnigen. E. Séguin 1812-1880* (Freiburg 1974)
- Harris, M., *The rise of anthropological theory* (Londen 1968)
- Hartland, E., *The science of fairy tales* (New York 1891)
- Harzog, W., *Jeder für sich, Gott gegen uns allen* (film uit 1974)
- Hauerwas, S., 'Suffering the retarded, should we prevent retardation?' in: P. Dokecki, R. Zaner en M. Richard, *Ethics of dealing with severe handicaps. Towards a research agenda* (Londen 1986) 53-70
- Have, H. ten, 'Medical technology assessment and ethics, ambivalent relations' in: *Hastings Center Report* (sept. 1995) 13-19
- Haveman, M., 'Oligofrenen in psychiatrische ziekenhuizen' in: *Nederlands Tijdschrift voor Psychiatrie* (sept. 1980) 552-562
- Havermans, F., 'Krankzinnigenrecht bij de Romeinen' in: *Nederlandsch Tijdschrift Geneeskunde* (jan. 1942)
- 'Heerlijk te weten dat er nog mensen zijn' in: *Dagblad de Limburger* 15 augustus 1997
- Heerma van Voss, A., 'Dennendal: een gevecht tussen reglementen en verbeelding' in: *Haagse Post* 9 feb. 1974
- Heerma van Voss, A., 'De baas is de basis' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (dec. 1974) 574-591
- Heerma van Voss, A., 'De voorbeeldige zwakzinnige, notities over de alternatieve zwakzinnigenzorg van Carel Muller, Otto Haspers en Kay Okma' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (maart 1978) 149-162
- Heerma van Voss, A., 'De kracht van Dennendal', voorwoord in: H. Spijker en G. van de Wijngaart, *Na Dennendal... Op zoek naar nieuwe perspectieven in de zwakzinnigenzorg* (Utrecht 1984) 7-9
- Heerma van Voss, A., 'De blik van de buitenstaander', voorwoord in: M. Bot, *Bezwaard bestaan. Foto's en verhalen over verstandelijk gehandicapten* (1e druk 1988, Rotterdam 1989)
- Heerma van Voss, A., *De haas en de jager* (Amsterdam 1993)
- Heeteren, G. van, 'Op veilig terrein? Gesprek met Janine Roos en Ad van Unnik van De Hartekamp' in: *Gezondheid. Theorie in praktijk* (dec. 1996) 277-287
- Hellinga, G., 'Een en ander over bayerds in het algemeen en over dien van het Amsterdam-

- sche St. Pietersgasthuis in 't bijzonder' in: *23e jaarboek van het Genootschap Amstelodamum* (Amsterdam 1926) 93-104
- Hellinga, G., 'Het Amsterdamsche Dol- of Krankzinnigenhuis' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1932) 1603-1620
- Helpman, G., 'De psychische en physische invloed van de moeder op het ongeborn kind' in: *Uit zenuw- en zieleven*, serie 3 (1916-1917) 3-48
- Hendriks, A. en G. van Dinther, *Geschiedenis van de zorg aan verstandelijk gehandicapten. Docenteneditie* (Dwingeloo 1996)
- Hens, H. en H. van Bavel e.a., *Mirakelen van Onze Lieve Vrouw te 's Hertogenbosch 1381-1603* (Tilburg 1978)
- Hentig, H. von, *Hervorming van de school. Alternatieven of maatschappij-revolutie* (1e druk München 1972, Utrecht 1973)
- Herckenrath, A., *Het gesticht voor behoeftige crétinenkinderen* (Amsterdam 1942)
- Herderschêe, D., 'Het onderzoek naar de verstandelijke aanleg van het achterlijke kind' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1909) 797-814
- Herderschêe, D., 'De school voor "achterlijken"' in: *De Volksschool* (29 augustus 1917)
- Herderschêe, D., *Achterlijke kinderen*, dl.1 van de serie 'Afwijkende kinderen' onder redactie van E. Carp (Den Haag 1947)
- Herderschêe, D., *De geestelijke volksgezondheid en het vraagstuk der zwakzinnigheid* (Amsterdam 1947)
- Hermesen, M., *Het autonomiebegrip in twijfel* (doctoraalscriptie, Nijmegen 1995)
- Herwerden, M. van, *Erfelijkheid bij den mensch en eugenetiek* (Amsterdam 1926)
- 'Het consultatie-bureau, verbonden aan de A. H. Francke-school, gedurende 1938' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1939) 43-47
- Heijningen, B. van, 'Hans Reinders: "Praktijk weerspiegelt morele problemen"' in: *Markant* (maart 1996) 12-14
- Heijningen, B. van, 'Manager in ruste Kay Okma: in de zorg zijn we ziende blind' in: *Markant* (april 1997) 6-8
- Hitler, A., *Mein Kampf*, dl.1-2 (1e druk 1927, München 1930)
- Hofkamp, T., 'Aanvankelijke oefeningen voor doofstommen en kinderen met zwakke zielsvermogens' in: *Nieuw Nederlandsch Tijdschrift voor Onderwijs en Opvoeding* (1855) 73-88
- Hollander, R., 'Euthanasia and mental retardation: suggesting the unthinkable' in: *Mental Retardation* (april 1989) 53-61
- Holländer, E., *Plastik und Medizin* (Stuttgart 1912)
- Holländer, E., *Wunder, Wundergeburt und Wundergestalt in Einblattdrucken des fünfzehnten bis achtzehnten Jahrhunderts* (Stuttgart 1921)
- Holländer, E., *Die Medizin in der klassischen Malerei* (1e druk 1903, Stuttgart 1923)
- Honert, J. van den, *Geschiedenis en beginselen der Nederlandse wetgeving betrekkelijk de gestichten voor krankzinnigen* (Amsterdam 1841)
- Honing, J., *Erfelijkheid en samenleving* (Wageningen 1934)
- Horn, G. ten, 'Meer dan een diagnose: de betekenis van het referentiekader' in: G. ten Horn (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.1.10.1 (Utrecht 1997) 1-14
- Horn, G. ten en P. van Lieshout, 'Inleiding' in: Horn, G. ten (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.1. Inl. (Utrecht 1997) 1-13
- Houte, I. van, 'Verslag van den inspecteur van het buitengewoon lager onderwijs (over 1938)' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1939) 248-253
- Howe, S., 'On the causes of idiocy' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 31-60
- Huertas, R., 'Madness and degeneration', dl.1 'From "fallen angel" to mentally ill' in: *History of Psychiatry* (sept. 1993) 391-411

- Hühn, M., 'Psychiatrie tijdens het nationaal-socialisme' in: P. Allegaert, A. Caillou en E. Mortier (red.), *Doodgezwegen. Experimenten en moord op krankzinnigen en andere 'onwaardigen' in nazi-Duitsland* (Museum Dr. Guislain, Gent 1995) 7-27
- Huisjes, B., 'Sociale werkplaatsen ontslaan op grote schaal gehandicapten' in: *Algemeen Dagblad* 10 jan. 1997
- Huisman, B., 'Ongevraagd onvruchtbaar gemaakt' in: *Klik* (nov. 1997) 10-12
- Huize de la Salle 25 jaar (Boxtel 1948)
- Hunter, R. en I. MacAlpine, *Three hundred years of psychiatry* (Londen 1963)
- Hut, L., A. Poslavski e.a., *De Willem Arntsz Stichting 1461-1961* (Utrecht 1961)
- Hutschemaekers, G., *Neurosen in Nederland. Vijfentachtig jaar psychisch en maatschappelijk onbehagen* (proefschrift, Nijmegen 1990)
- Huijts, J. (red.), 'Weerstand tegen geestelijk gehandicapten (in de samenleving), een gesprek over de praktijk' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (maart 1978) 167-184
- Ik spring van de vel. Gedichten en tekeningen van deelnemers van dagverblijf De Hoeve* (Waanders, Zwolle 1983)
- 'In de inrichting waren we met ons allen eenzaam' in: *Klik* (juli 1997) 9-10
- Inspectie voor de gezondheidszorg, *Zorg onder beperking* (Min. van vws, Rijswijk 1996)
- Inspectieverslagen: zie Verslagen van het Staatstoezicht*
- Ireland, W., 'Diagnosis and prognosis of idiocy and imbecility' (1882) in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 247-261
- Itard, J., 'Reflections sur l'état actuel de l'enseignement médical' in: *Gazette Nationale ou le Moniteur Universel* (17 maart 1802) 530-533
- 75 jaar Groot-Emaus (jubileumnummer van de *Emausganger*, nr.10, Ermelo 1982)
- Jackson, M., 'Institutional provision for the feeble-minded in Edwardian England' in: A. Digby en D. Wright (red.), *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 161-183
- Jak, Th., 'De ziel in gevangenschap, een 19e-eeuwse verdediging van het zwakzinnige leven' in: J. Stolk en M. Egberts (red.), *Tussen verlangen en werkelijkheid. Opstellen over de waardigheid van mensen met een verstandelijke handicap* (Meppeel 1985)
- Jak, Th., *Armen van geest. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de Nederlandse zwakzinnigenzorg* (proefschrift, Amsterdam 1988)
- Jak, Th., *Huizen van barmhartigheid. Zorg voor zwakzinnigen in de tweede helft van de negentiende eeuw, met bijzondere aandacht voor 's Heeren Loo* (Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1993)
- Jansen, J., 'Waanzin en repressie, de zinnelozen en hun behandeling in Maastricht in de achttiende eeuw' in: R. Dieteren en J. Philips, *Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg*, dl.23 (Maastricht 1978) 63-98
- Janssen, J. en M. Janssen-Emmens, "'Wij maken geen verschil, wij opereren alleen kinderen'" in: J. Stolk (red.), *Gebroken wereld. Zwakzinnigenzorg en de vraag naar euthanasie* (Kampen 1988)
- Jelgersma, G., *Het gevoelsleven van het achterlijk kind* (Leiden 1908)
- Jetter, D., *Grundzüge der Hospitalgeschichte*, dl.2 (Darmstadt 1973)
- Jetter, D., *Geschichte des Hospitals*, dl.4 (Wiesbaden 1980)
- Jetter, D., *Das europäische Hospital. Von der Spätantike bis 1800* (1e druk 1986, Keulen 1987)
- Jeu, C. de, 'Het verslag van de staatscommissie inzake lager onderwijs' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1931) 49-52
- Jong, B. de, "'Hebben uwe leerlingen handen?"; de vroege Ligthart en het beginsel zelfwerkzaamheid' in: F. Heyting, E. Mulder en A. Rang (red.), *Individuele en socialisatie in tijden van modernisering* (Amsterdam 1991)
- Jong, J. de, *A descent into African psychiatry* (1987)
- Jong, L. de, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*, dl.6 (Den Haag 1975)
- Jong, M. de, 'Persoonlijke budgetten een groot succes' in: *Indruk* (juli 1995) 8-9

- Jong, M. de, *Kind en klooster in de vroege Middeleeuwen* (proefschrift, Amsterdam 1986)
- Jongepier, J. en D. Veeninga, *Wij worden altijd voor de gek gehouden. Over zwakzinnigen en zwakzinnigenzorg* (Baarn 1978)
- Jubileumkrant Dentz-stichting* (1994)
- Kaff, G., *Opkomst, bloei en verdwijning van de hofnar* (Amsterdam 1954)
- Kanner, L., *A history of care and study of mentally retarded* (Springfield 1964)
- Kanner, L., *Geschiedenis van de zwakzinnigenzorg en het zwakzinnigenonderzoek* (Lochem 1976)
- Kappelhof, A., *Reinier van Arkel 1442-1992. De geschiedenis van het oudste psychiatrisch ziekenhuis van Nederland* (Den Bosch 1992)
- Kat, H. en P. van Lankveld e.a. (red.), *Professionele zorg vanuit ζ -verpleegkundig perspectief* (Leiden 1994)
- Keen, W., 'Linear craniotomy for the relief of idiotic conditions' in: *Proceedings of the Association of Medical Officers of American Institutions for Idiotic and Feeble-minded Persons* (1892) 344-353
- Kellum, B., 'Infanticide in Engeland' in: *A History of Childhood Quarterly. The Journal of Psychohistory* (1973) 367-389
- Kennedy, F., 'The problem of social control of the congenital defective' in: *American Journal of Psychiatry* (juli 1942) 13-16
- Kerkhoven, A., *Beeld van de psychiatrie 1800-1970. Historisch bezit van de psychiatrische ziekenhuizen in Nederland* (Zwolle 1996)
- Ketel, J. van, *Rapport over de nazorg van de oud-leerlingen der B.L.O.-scholen* (Rotterdam, jaartal onvermeld)
- Ketelaars, D., *Werken met een visuele en verstandelijke handicap. Onderzoek naar praktijkervaringen van het Supported Employment-project van Bartiméushage: het functioneren en de beleving van de deelnemers* (NcGv, Utrecht 1996)
- Kingma, F., *Een belangrijk onderzoek op het didactische gebied* (Utrecht 1861)
- Kingma, T., *Zorg voor geestelijk gehandicapten. Ontwikkelingen in hulpverlening en voorzieningen* (Alphen aan den Rijn 1980)
- Kingma, T., *Nederlandse Vereniging voor Sociaal Pedagogische Zorg 1932-1982* (Alphen aan den Rijn 1984)
- Kipling, R., *The jungle book* (1894)
- Klee, E., *Euthanasie im NS-Staat. Die Vernichtung lebensunwerten Lebens* (Frankfurt 1983)
- Kleijn-de Vrankrijker, M. de, 'De internationale classificatie van stoornissen, beperkingen en handicaps (ICIDH)' in: G. ten Horn (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.1.10.2, (Utrecht 1997) 1-9
- Kleijwegt, M. en A. Scherphuis, 'Iedere gehandicapte een eigen budget' in: *Vrij Nederland* 14 sept. 1996
- Klink, J., *Zur Geschichte der Sonderschule* (Bad Heilbrunn 1966)
- Klippe, H. van de, *Dwangtoepassing na onvrijwillige psychiatrische opname. Een juridische beschouwing* (proefschrift, Nijmegen 1997)
- Klompmaker, K., 'Hoe staat het met het individueel onderwijs op onze scholen?' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 104-106
- Klootsema, J., *Misdeelde kinderen. Inleiding in de paedagogische pathologie en therapie* (Zutphen 1904)
- Kluit, F., *Herlevend verleden. Het verhaal van 100 jaar zorg voor verstandelijk gehandicapte mensen op 's Heeren Loo-Lozenoord 1891-1991* (Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1992)
- Klijn, A., 'Zwakzinnigenzorg in Limburg' in: J. Vijaeselaer (red.), *Over onnozelen en idioten. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1993) 87-111
- Klijn, A., *Tussen caritas en psychiatrie. Lotgevallen van zwakzinnigen in Limburg 1879-1952* (Hilversum 1995)
- Koedood, P., *De hofnar, van maatschappelijk verschijnsel tot toneelnaar* (Weesp 1983)

- Koelwijn, J., 'Het beslissen over vroeggeborenen' in: *Vrij Nederland* (13 februari 1993) 14-18
- Koetsveld, C. van, *Het idiotisme en de Idiotenschool. Een eerste proeve op een nieuw veld van geneeskundige opvoeding en christelijke philantropie* (Schoonhoven 1856)
- Koetsveld, C. van, *Godsdienstige en zedelijke novellen*, dl.3 (Schoonhoven 1874)
- Könneker, B., *Wesen und Wandlung der Narrenidee im Zeitalter des Humanismus* (Wiesbaden 1966)
- Kooi, D. van der, 'Folkloristische en volksgeneeskundige sprokkelingen in de Friesche Wouden' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (jan. 1933) 50-66
- Kooistra, L., 'Integratie buitengewoon-regulier onderwijs vereist een fundamentele verandering van het regulier onderwijs' in: *Resonans* (juni 1980) 8-10
- Kool-Blokland, J., *De zorg gewogen. Zeven eeuwen godshuizen in Middelburg* (proefschrift, Middelburg 1990)
- Korporaal, D.(red.), *Mensen met een verstandelijke handicap zelf aan het woord* (Landelijke Federatie van Belangenvereniging Onderling Sterk i.o. (Utrecht 1994)
- Kortbeek, L., 'De artsen aan het woord, beslissen op de grens van je bevoegdheid' in: *Klik* (dec. 1981) 22-25
- 'Kort nieuws' in: *Klik* (feb. 1996) 25
- Kortlang, F., 'Idiotenverzorging' in: *Tijdschrift voor Armenzorg en Kinderbescherming* (1908) 297-299
- Kottek, S., 'The image of the insane in ancient Jewish lore' in: *Medicine and Law* 11 (1992) 653-660
- Koyen, M., *Gezinsverpleging van geesteszieken te Geel tot de achttiende eeuw* (Geel 1973)
- Kraepelin, E., *Psychiatrie. Ein Lehrbuch für Studierende und Aerzte*, vol.4, dl.3 (1e druk 1893; 8e herziene druk, Leipzig 1915)
- Kramer, F., *Geschiedenis van de zorg voor geesteszieken* (Lochem 1969)
- Krankzinnigheid in Utrecht tussen 1600 en 1800. Speurtocht naar normen ten aanzien van krankzinnigheid in 17e en 18e eeuwse theorieën en de Utrechtse praktijk 1745-1750* (verslag doctoraalwerkgroep Universiteit Utrecht 1984)
- Kroef, M., 'Het laten sterven van gehandicapte baby's: euthanasie of kindermoord' in: *Klik* (jan. 1986) 3-6
- Kroef, M., 'Wij willen zelf kunnen kiezen' in: *Klik* (mei 1994) 9-13
- Kroef, M., 'Hoe krijg je mensen aan het werk' in: *Klik* (sept. 1994) 14-16
- Kroef, M., "'Zinloosheid' is reden om leven baby te beëindigen' in: *Klik* (jan. 1997) 22-23
- Kroef, M., 'Definitie helpt niet' in: *Klik* (jan. 1997) 26-27
- Kroef, M., 'Omstreden filosoof Singer: Kindermoord kan verantwoord zijn' in: *Klik* (maart 1997) 11-15
- Kroef, M., 'Nieuwe wet is papieren tijger' in: *Klik* (april 1997) 26
- Kruihof, B., J. Noordman en P. de Rooy, *Geschiedenis van opvoeding en onderwijs* (Nijmegen 1982)
- Kuppers, W., 'Van gekke, dollen en dwaze lieden, krankzinnigenzorg in de Middeleeuwen' in: C. Brinkgreve (red.), *Voor gek gehouden. Geschiedenis van de krankzinnigenzorg in Nederland* (Haarlem 1982) 27-40
- Laharie, M., *La folie au Moyen-Age* (Parijs 1991)
- Langdon Down, J., *Mental affections of childhood and youth* (Londen 1887)
- Langelan, M., 'Inrichtingen getroffen door oorlogsgeweld' in: *Mentaal* (mei 1995) 6-9
- Langer, W., 'Infanticide: a historical survey' in: *A History of Childhood Quarterly. The Journal of Psychohistory* (1973) 352-366
- Langland, W., *The visions of William. Concerning Peers the plowman* (Londen 1877)
- Lanting, B., 'Dzjoema huilt als een wolf als hij aan zijn ouders denkt' in: *de Volkskrant* 8 november 1997
- Larson, E., *Sex, race and science. Eugenics in the deep south* (Baltimore 1995)
- Leen, J. van der, *Geschiedenis van het Pest- en Dolhuis der gemeente Rotterdam* (Rotterdam 1935)

- Leersum, G. van en B. Stieler, 'Sociaal-paedagoog' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1939) 255-257
- Legemaate, J., *De rechtspositie van vrijwillig opgenomen psychiatrische patiënten* (proefschrift, Gouda 1991)
- Leistikow, D., *Ten centuries of European hospital architecture* (Ingelheim 1967)
- Lekkerkerker, E., 'Geschiedenis van de Oudheid tot Heden' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (april 1959) 262-284
- Lemaire, T., *Het vertoog over de ongelijkheid van Jean-Jacques Rousseau* (Baarn 1980)
- Lesemann, G., *Beiträge zur Geschichte und Entwicklung des deutschen Sonderschulwesens* (Berlijn 1966)
- Licetus, F., *Die Monster aus dem Jahre 1665* (1e druk 1665; herdruk Heusenstamm 1975)
- Lieburg, M. van, *Gilden, gestichten en gezondheidszorg van Rotterdam* (Rotterdam 1984)
- Liefland, W. van, 'De overgang naar de maatschappij voor leerlingen der B.O.-scholen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 50-53
- Liefland, W. van, *Over de opvoeding van de Wilde van Aveyron* (Groningen 1949)
- Liefland, W. van, *Geestelijk onder de maat?* (Nijkerk 1961)
- Liefland, W. van, *Het buitengewoon onderwijs in de zorg voor geestelijk gehandicapten* (Groningen 1959)
- Liese, W., *Geschichte der Caritas*, dl.1-2 (Freiburg 1922)
- Lifton, R., *Nazi-dokters. De psychologie van de rassenmoord in het Derde Rijk* (1e druk 1986, Utrecht 1987)
- Ligtenberg, C., *De armezorg te Leiden tot het einde van de zestiende eeuw* (proefschrift, Den Haag 1908)
- Lindt, J. de, 'Een paar afbeeldingen van idioten in de beeldende kunst' in: G. Vos, P. Schreuder en D. Herderschêe (red.), *Gedenboek omtrent zorg voor en onderwijs aan zwakzinnigen*, uitgegeven door De Vereeniging van onderwijzers en artsen (Den Haag 1929) 186-197
- Lint, J. de, *Geneeskundige volksprenten in de Nederlanden* (Schiedam 1977)
- Lis, C. en H. Soly, *Tê gek om los te lopen. Collocatie in de achttiende eeuw* (Brepols 1990)
- Lit, G. van der, 'Scholen niet klaar voor kind met Down' in: *Utrechts Nieuwsblad* 21 juni 1997
- Lith, J. van der, *Geschiedenis van het Krankzinnigen-Gesticht te Utrecht, gedurende deszelfs 400-jarig bestaan* (Utrecht 1863)
- Locke, J., *An essay concerning humane understanding* (Londen 1690)
- Loo, L. van, 'Den arme gegeven...' *Een beschrijving van armoede, armenzorg en sociale zekerheid in Nederland 1784-1965* (Meppel 1981)
- Lotsy, J., 'De geschiedenis en de huidige stand van het erfelijkheidsvraagstuk' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1916) 296-316
- Lusthaus, A., 'Menselijkheid en de kwaliteit van het leven' in: *Klik* (jan. 1986) 9-12
- Luther, M., *Tischreden oder Colloquia* (1e druk 1571; herdruk Leipzig 1968)
- Lyman, R., 'Barbarism and religion' in: L. de Mause (red.), *The history of childhood* (New York 1974) 75-101
- Lyon, A. en R. Petrucelli, *An illustrated history of medicine* (New York 1978)
- Maas, J. e.a., *Frequentie-onderzoek geestelijk gehandicapten 1986* (Tilburg 1988)
- Maas, W. en H. van Iersel, 'Wangedrag en repressie: opsluiting op familieverzoek in de achttiende eeuw' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (dec. 1985) 1334-1339
- MacCulloch, J., 'Changeling' in: J. Hastings (red.), *Encyclopaedia of religion and ethics* (Edinburgh 1910) 358-363
- Magnus, C., *Muren voorbij. Trends in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap* (NIZW, Utrecht 1993)
- Magnus, C., L. de Ree en P. Katsman, *Steen voor steen. Vernieuwingen in de begeleiding van mensen met een verstandelijke handicap* (NIZW, Utrecht 1996)
- Major, R., *Classic descriptions of disease* (Londen 1932)
- Malson, L., J. Itard en O. Mannoni, *Die wilde Kinder* (Frankfurt 1964)
- Mann, E., *Die Erlösung der Menschheit vom Elend* (Weimar 1922)

- Mans, I., 'De geschiedenis van de nar, zothed in Middeleeuwen en Renaissance' in: *Klik* (sept. 1991) 8-11
- Mans, I., 'De verdunningswijk van de Hafakker, een nieuwe geschiedenis' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (mei 1988) 515-527
- Mans, I., 'Wisselkinderen, over de ongewenstheid van zwakzinnigen door de eeuwen heen' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (jan. 1997) 29-46
- Martialis, *Epigrams* (Latijn-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1968)
- Mause, L. de (red.), *The history of childhood* (New York 1974)
- McDonald, M., *Mystical bedlam* (Cambridge 1981)
- McLaughlin, M., 'Barbarisme and survivors' in: L. De Mause, *The history of childhood* (New York 1974) 101-181
- Meershoek, P., 'Je kunt als ouders leren van gehandicapt kind' in: *Haagsche Courant* 29 november 1996
- Megenberg, K. von, *Das Buch der Natur* (1e druk 1475; herdruk Stuttgart 1861)
- Meininger, H., 'Ethiek en zorgverlening aan verstandelijk gehandicapten' in: *Nederlands Tijdschrift Zwakzinnigenzorg* (dec. 1995) 227-244
- Meininger, H., *Een visie op kerk en verstandelijke gehandicapten na het jaar 2000* (lezing Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1996)
- Meininger, H., *Op zoek naar de betekenis van gehandicapt bestaan* (lezing Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1996)
- Meinsma, K., *Oude en Nieuwe Gasthuis 1625-1925* (Zutphen 1925)
- 'Melkert: meer geld voor werk gehandicapten' in: *Trouw* 23 jan. 1997
- Ménard, Ph., 'Les fous dans la société médiévale' in: *Romania*, nr.98 (1977)
- Menges, J., 'De "euthanasie-acties" van de nazi's' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (april 1979) 271-288
- Mennen, F., M. Meijis, P. Duker en D. Seys, 'Normering kwaliteit van zorg: een observatie-studie' in: *Nederlands Tijdschrift Zorg voor Verstandelijk Gehandicapten* (maart 1997) 3-17
- Mets, B., *Het leven van den Heilige Jozef van Cupertino* (Gent 1893)
- Metz, W., *Onnozel leven* (1e druk 1971, Nijkerk 1981)
- Meyer, J. en P. Tradowsky, *Kaspar Hauser. Das Kind von Europa* (Stuttgart 1984)
- Meijering, W., B. Peper, P. Reckman e.a., *Nieuw Denndal. Een goede buurt gesloopt* (Baarn 1975)
- Michielse, H., *Welzijn en discipline. Van tuchthuis tot psychotherapie* (Amsterdam 1989)
- Midelfort, H., *Witch hunting in Southwestern Germany 1562-1684* (Stanford 1972)
- 'Miljoen Nederlanders: moeite met rekenen en lezen' in: *Utrechts Nieuwsblad* zaterdag 8 november 1997
- Miller, E., 'Idiocy in the nineteenth century' in: *History of Psychiatry* (sept. 1996) 361-373
- Miller, E., 'Mental retardation, clinical section', dl.1 in: G. Berrios en R. Porter, *A history of clinical psychiatry* (Londen 1995) 212-224
- 'Minuutje training per dag' in: *Klik* (april 1997) 22
- Mochel, H., *Een milde dood* (Kampen 1972)
- Mochel, H., *Een grensgeval. Het mongooltje Bas* (Kampen 1990)
- 'Moeder doodt dochter en zichzelf' in: *Klik* (feb. 1993) 24
- Moerman, J., *Vijftig jaar J.P. Heyestichting te Oosterbeek* (Oosterbeek 1961)
- Mommers, L., *Over de "aangeboren inferioriteit" van de krankzinnige. De degeneratietheorie in de theorie en praktijk van de Nederlandse psychiatrie 1880-1920* (doctoraalscriptie, Nijmegen 1990)
- 'Mongoloïde Aat speelt Hamlet heel precies' in: *de Volkskrant* 20 november 1996
- Mooij, C. de (red.), *Vastenavond-Carnaval. Feesten van de omkering* (Zwolle 1992)
- Morel, B., *Traité des dégénérescences physiques, intellectuelles et morales de l'espèce humaine* (1857)
- Most, G. van der en J. Fennis, *Dit kind... Een confrontatie met ernstige zwakzinnigheid* (Lochem 1966)
- Motif-index of folk-literature* (Kopenhagen 1958)

- Mowat, F., *Wee de wolf* (Den Haag 1984)
- Mulder, E., 'Matig intellect, de introductie van intelligentie-metingen in Nederland' in: *Pedagogisch Tijdschrift*, speciaal nummer 'Opvoeding, democratie en nationalisme' (1993) 123-130
- Müller-Hill, B., *Tödliche Wissenschaft. Die Aussonderung von Juden, Zigeunern und Geisteskranken 1933-1945* (Hamburg 1984)
- Musquetier, H., Wet van den 27 april 1884 (Den Haag 1884)
- 'Nalaten van behandeling bij een gehandicapte pasgeborene met als direct gevolg de dood, beschikking Hoge Raad d.d. 28 april 1989' in: *Medisch Contact* (14 juli 1989) 917-919
- Nationale Ziekenhuisraad, *Rapport van de studiecommissie Positie van oligofrenen in psychiatrische ziekenhuizen* (NZR, Utrecht 1977)
- Nationale Ziekenhuisraad, *Zorg smeden* (NZR, Utrecht 1986)
- Nederlandse Vereniging voor Geestelijke Volksgezondheid, *Gids betreffende de geestelijke volksgezondheid (psychische hygiëne) in Nederland* (Amsterdam 1936)
- Nederlof, A., *Aatje. Leven met een verstandelijk gehandicapt kind* (Den Haag 1985)
- Nederlof, A., *Aat. Een verstandelijk gehandicapt op weg naar zelfstandigheid* (Baarn 1996)
- Neugebauer, R., 'Treatment of the mentally ill in medieval and early modern England' in: *Journal of the History of Behavioral Sciences* (1978) 158-170
- Neugebauer, R., 'Diagnosis, guardianship, and residential care of the mentally ill in Medieval and Early Modern England' in: *American Journal Psychiatry* (dec. 1989) 1580-1585
- Neugebauer, R., 'Mental handicap in medieval and early modern England: criteria, measurement and care' in: A. Digby en D. Wright, *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 22-43
- Nilsson, M., *Griechische Feste* (Leipzig 1906)
- Noll, S., *Feeble-minded in our midst. Institutions for the mentally retarded in the South 1900-1940* (Chapel Hill 1995)
- Noordman, J., 'Opvoeding en bevolkingskwaliteit, inleiding bij een eugenetisch document' in: *Comenius* (1986) 453-473
- Noordman, J., *Om de kwaliteit van het nageslacht. Eugenetica in Nederland 1900-1950* (Nijmegen 1989)
- Noordman, J., 'Eugenetica en geestelijke volksgezondheid in Nederland, 1930-1960' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (dec. 1990) 1267-1281
- Novak, M., 'The wild man comes to tea' in: E. Dudley en M. Novak, *The wild man within. An image of western thought from the Renaissance to Romanticism* (Pittsburgh 1972)
- Nowak, K., *'Euthanasie' und Sterilisierung im 'Dritten Reich'* (Göttingen 1978)
- Nye, R., *Crime, madness and politics in modern France* (Princeton 1984)
- Offerhaus, R., *Wachten op oneindig. De chronische patiënt in de psychiatrische inrichting* (Deventer 1983)
- Olie en wijn*, gedenkschrift van de Vereniging tot opvoeding en verpleging van idioten en achterlijke kinderen 1891-1931 (Kampen 1931)
- 'Onderling Sterk: we worden dom gehouden' in: *Okee* (sept. 1995) 16-17
- Oosterhof, H., *Het Apeldoornse Bosch. Joodse psychiatrische inrichting 1909-1943* (Historisch Museum Marialust, Heerlen 1989) 15-18
- Opheusden, M. van, 'Integratie van kinderen met een verstandelijke handicap in het reguliere onderwijs' in: J. ter Haar, A. van Unnik e.a. (red.), *Vademecum. Zorg voor verstandelijk gehandicapten*, dl.1, 43-50 (Houten 1993) 1-11
- 'Opkomen voor jezelf, Lieke en Anita' in: *Klik* (april 1987) achterzijde
- Oudenhoven, N. van, *Debielen in de maatschappij* (Amsterdam 1969)
- 'Ouders verstandelijk gehandicapten komen voor het eerst in actie' in: *Trouw* 9 november 1996
- Oudsten, C. van den en F. van der Pol, *Zwakzinnigenzorg 1890-1920. Een oriëntatie* (doctoraalscriptie, Utrecht 1977)

- Overkempe-Van de Zanden, L., 'Vernieuwing baart ons grote zorgen' in: *Klik* (april 1996) 30-31
- Pagel, W., *Paracelsus* (Basel 1958)
- Pais*, maandblad uitgegeven door de Nederlandsche Vereeniging van schoolartsen, de Vereeniging van onderwijzers en artsen werkzaam aan inrichtingen voor onderwijs aan achterlijkke en zenuwzwakke kinderen, en de Vereeniging van spraakleraren (1917-1919)
- Paracelsus, *Sämtliche Werke* (Südhoff; München 1929), dl.2 'Das siebente Buch der Arznei: De morbis amentium' 391-456; dl.14 'Liber de lunaticis' 43-72 en 'Liber de generatione stultorum' 73-89
- Paré, A., *Des monstres et des prodiges* (1e druk 1573, Genève 1971)
- Parry-Jones, W., *The trade in lunacy* (Londen 1972)
- Peeters, H., 'Historische fasen in aard en behandeling van geestesziekte' in: J. Binneveld, J. Vjjselaar e.a., *Een psychiatrisch verleden. Uit de geschiedenis van de psychiatrie* (Baarn 1982) 11-26
- Peeters, J., 'Samen-leven met hart en ziel, integrerende en marginaliserende trends in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap' in: M. Pijnenburg en F. Vosman (red.), *Tegendraadse visies in de gezondheidszorg op leven en lijden onder kritiek* (Assen 1996) 8-22
- 'Peetje moest net iets harder werken dan de anderen' in: *Utrechts Nieuwsblad* 21 juni 1997
- Pélicier, Y. en G. Thuillier, 'Le fondateur de l'éducation des idiots: Edouard Séguin (1812-1880)' in: *Paedagogica Historica* (1980) 129-152
- Pen, H., 'De enige eis is: niet stoelen' in: *Het Parool* 11 jan. 1997
- Persijn, C. van, *Verslag betreffende het gesticht Meerenberg over het jaar 1881* (Haarlem 1882)
- Persijn, C. van, *Verslag betreffende het gesticht Meerenberg over het jaar 1882* (Haarlem 1883)
- Persijn, C. van, *Verslag betreffende het gesticht Meerenberg over het jaar 1884* (Haarlem 1885)
- Persijn, C. van, 'Een bijdrage tot de geschiedenis van de invoering van het No-restraint in Meerenberg' in: *Psychiatrische en Neurologische Bladen* (1899) 313-321
- Piaschewski, G., 'Wechselbalg' in: H. Bächtold-Staubli (red.), *Handwörterbuch des Deutschen Aberglauben* (Berlijn 1928) 835-865
- Piaschewski, G., *Der Wechselbalg. Ein Beitrag zum Aberglauben der nordeuropäischen Völker* (Breslau 1935)
- Picard, C., *Het dagelijks leven in het oude Griekenland* (Utrecht 1964)
- Pick, D., *Faces of degeneration* (Cambridge 1989)
- Piers, M., *Infanticide* (New York 1978)
- Pijl, Y. en S. Pijl, 'Ontwikkelingen in de deelname aan het (voortgezet) speciaal onderwijs' in: *Pedagogische Studiën* (1995) 102-113
- Pinel, Ph., *Traité de l'aliénation mentale* (Parijs 1806)
- Pinel, Ph., *A treatise on insanity* (1e druk 1806, herdruk New York 1962)
- Pintner, R., *Intelligence testing. Methods and results* (New York 1923)
- Plato, *Politeia* (Grieks-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1969)
- Plato, *Theaetetus* (Grieks-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1967)
- Platter, F., *Praxis medicae* (Basel 1656) caput 3 'De mentis alienatione'
- Pleij, H., 'Het beeld van de buitenmaatschappelijke in de late Middeleeuwen' in: *Spiegel Historiaal* (sept. 1977) 464-470
- Pleij, H., 'Volksfeest en toneel in de Middeleeuwen' in: *De Revisor*, dl.1 (dec. 1976) en dl.2 (feb. 1977)
- Pleij, H., *Het gilde van de blauwe schuit. Literatuur, volksfeest en burgermoraal in de late Middeleeuwen* (proefschrift Amsterdam 1979)
- Pleij, H., 'De zot als maatschappelijk houvast in de overgang van Middeleeuwen naar moderne tijd' in: *Groniek* (sept. 1990) 18-29
- Pleij, H., 'Van vastelavond tot Carnaval' in: C. de Mooij (red.), *Vastenavond-Carnaval. Feesten van de omkering* (Zwolle 1992)
- Plinius, *Naturalia Historia* (Latijn-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1969)

- Ploeg, G. van der, 'Ouders kontra B.L.O.' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 50-54
- Ploeg, G. van der, 'L.O. kontra B.L.O.' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 78-82
- Plutarchus, *Lycurgus* (Grieks-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1967)
- Pollmann, A., *Ik ben verheven in mijn taak. Open baringen van Antoon Pollmann* (De Hafakker, Noordwijkerhout 1991; 2e druk 1992)
- Pols, J. en J. Pols, 'Michel Foucault en de psychiatrie' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (feb. 1985) 136-147
- Porter, R., *A history of madness in England from the Restoration to the Regency* (Londen 1987)
- Porter, R., *Seeing the insane* (lezing Universiteit Nijmegen, Nijmegen 1990)
- Porter, R., 'Psychiatry pre-1800' in: *Current Opinion in Psychiatry* (nr.5 1992) 718-721
- Potter, A., J. Kane, J. Martin e.a., 'Education of idiots: an appeal to the citizens of Philadelphia' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 61-67
- Querido, A., *Krankzinnigenrecht* (Haarlem 1939)
- Querido, A., *Godshuizen en gasthuizen. Een geschiedenis van de ziekenverpleging in West-Europa* (Amsterdam 1960)
- Quérel, C. en J. Postel, *Nouvelle histoire de la psychiatrie* (Toulouse 1983)
- Rang, B., "'When the social environment of a child approaches zero". Wolfskinderen en de ontwikkeling van de menswetenschappen' in: *Comenius* (1987) 316-342
- Rapport van de commissie van voorbereiding voor de behartiging der belangen van zenuw- en zielszieken en het misdeelde kind* (Witte Kruis, Bussum 1930)
- Reglement voor de Idiotschool*, artikel 1 (Den Haag 1855)
- Reilly, Ph., *The surgical solution. A history of involuntary sterilisation in the United States* (Baltimore 1991)
- Reinders, J., 'De autonomie van de verstandelijk gehandicapte, een contradictio in terminis?' in: *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs* (dec. 1994) 228-242
- Reinders, J., 'De grenzen van het rechtendiscours' in: H. Manschot en M. Verkerk (red.), *Ethiek van de zorg. Een discussie* (Meppel 1994) 74-96
- Reinders, J., *Wat niets kan worden, stelt niets voor* (Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1994)
- Reinders, J., *De ethiek van het integratiebeleid* (lezing Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1996)
- Reinders, J., *Moeten wij gehandicapt leven voorkomen?* (Ned. Ver. voor Bio-ethiek, Utrecht 1996)
- Reinders, J., "'Zingeving" in de liberale samenleving. Hoe moderne illusies over zin het zorgen voor mensen met een verstandelijke handicap kunnen ondermijnen' in: Th. de Boer, R. Seldenrijk en J. Stolk (red.), *Zinvolle zorgverlening. Wat maakt zorgen voor mensen met een verstandelijke handicap zinvol?* (congresbundel Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1997) 271-284
- Reintjes, G., *Zwakzinnigenzorg in historisch perspectief* (doctoraalscriptie, Tilburg 1983)
- Riesman, D., N. Glazer en R. Denney, *The lonely crowd. A study of the changing American character* (New York 1956)
- Riet, F. van, 'Rapport over "bezoekingsklassen"', dl.1-3 in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1929) 6-16, 28-41 en 71-85
- Rispens, J., 'Geïntegreerd onderwijs aan Down syndroom kinderen: kan dat eigenlijk wel?' in: T. Talstra, *Ja kan je krijgen. Over de integratie van mongoloïde kinderen in het regulier onderwijs* (Den Haag 1989) 20-41
- Rispens, J., C. Meijer en I. Abbring, *Een vergelijkend onderzoek naar het speciaal onderwijs in zes landen* (Groningen 1989)
- Ritsma, B., 'Zwart = arm = dom?' in: *Intermediair* 25 november 1994
- Roca, J., *De la segregation à l'integration. L'éducation des enfants inadaptés de 1909 à 1975* (Vanves 1992)
- Rolies, J. (red.), *De gezonde burger. Gezondheid als norm* (Nijmegen 1988)
- Rolies, J., 'De marginalisering van de zwakzinnigen' in: R. Houdijk (red.), *Theologie en marginalisering* (Baarn 1992) 127-156

- Ronse, J., 'Machtiging tot opname of collocatie' in: J. Vijselaar (red.), *Honderd jaar krankzinnigheid. Geschiedenis van de krankzinnigenwetgeving in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1985) 25-50
- Ronse, J., 'De geschiedenis van de psychiatrie te Geel, van armenzorg naar gestichtspsychiatrie' in: *Tijdschrift voor Psychiatrie* (jan. 1988) 6-20
- Roodhuijzen-Mees, C., brief d.d. 14 januari 1868 (Museum Meerenberg te Santpoort)
- Rooy, H. van, *Het gesticht 'Reinier van Arkel' te 's Hertogenbosch* (Den Bosch 1928)
- Rooymans-Dönszelmann, N., *Voorheen Voorgeest. Het verhaal van 70 jaar zwakzinnigenzorg in 'Voorgeest' van 1912 tot 1982* (Krommenie 1982)
- Roozendaal, I. van, *Geestelijk gebrekkigen. Enquête naar de levensomstandigheden van een honderdtal oud-pupillen van een inrichting voor zwakzinnige voogdij- en regeringsjongens* (Opvoedkundige brochurenreeks, Tilburg 1952)
- Rosen, G., *Madness in society* (Londen 1968)
- Rosen, M., G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1-2 (Baltimore 1976)
- Rothman, D., *The discovery of the asylum* (Boston 1971)
- Rousseau, J., *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes*, dl.1 (1e druk 1755, Parijs 1971)
- Rousseau, J., *Emile. Of over de opvoeding* (1e druk 1762, Meppel 1980)
- Roy Ladurie, E. Le, *De eeuw van de familie Platter (1499-1628). De schooier en de geleerde* (1e druk 1995, Amsterdam 1997)
- RT (volledige auteursnaam onbekend), 'Crétins and idiots' (1853) in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 113-140
- Rumbaut, R., 'The first psychiatric hospital of the western world' in: *American Journal of Psychiatry* (april 1972) 125-129
- Rushton, P., 'Lunatics and idiots: mental disability, the community and the Poor Law in North-East England, 1600-1800' in: *Medical History* (1988) 34-50
- Rushton, P., 'Idiocy, the family and the community in early modern north-east England' in: A. Digby en D. Wright (red.), *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 44-64
- Russell, J., *A history of witchcraft* (Londen 1980)
- Ryan, J. met F. Thomas, *The politics of mental handicap* (1e druk 1987; herziene druk Londen 1994)
- Rymer, R., *Genie. Een mishandeld kind ontvlucht de stilte* (Baarn 1993)
- Sanders, J., 'Onderzoek naar gehuwde zwakzinnigen in de gemeente Utrecht' (met bijschrift van Visser) in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1936) 202-207
- Sark-Schim van der Loeff, M., 'Het voortwoekeren van geestelijke onvolwaardigheid' in: *Erfeeljkheid bij de Mens* (1936) 206-213
- Saward, J., *Perfect fools* (Oxford 1980)
- Schade, H., 'Geschiedenis van het krankzinnigengesticht Reynier van Arkel' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (mei 1922) 1803-1820
- Scheer, W. van der, 'Vraagstukken der sociale psychiatrie en der geestelijke volksgezondheid' dl.1 in: *Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde* (jan. 1934) 3-12
- Scheerenberger, R., *A history of mental retardation* (Baltimore 1983)
- Scheerenberger, R., *A history of mental retardation. A quarter century of promise* (Baltimore 1987)
- Scheffel, J., *Ekkehard. Een verhaal uit de tiende eeuw* (Amsterdam 1917)
- Schellekens, H. en R. Visser, *De genetische manipulatie* (Amsterdam 1987)
- Scherphuis, A., 'Terpstra's loze belofte. Een schijntje voor de zwakzinnigen' in: *Vrij Nederland* 21 dec. 1996
- Schmidt, F. en A. Murken, *Die Darstellung des Geisteskranken in der bildender Kunst* (Herzogenrath 1991)

- Schmidt, F. en A. Murken, *Die Darstellung des Narren in der Kunst des ausgehenden Mittelalters* (Herzogenrath 1995)
- Schmitt, J., *Le saint lévrier Guinefort. Guérisseur d'enfants* (Parijs 1978)
- Schmuhl, H., *Rassenhygiëne, Nationalsozialismus, Euthanasie. Von der Verhütung zur Vernichtung 'lebensunwerten' Lebens 1890-1945* (Göttingen 1987)
- Schnabel, P., *De weerbarstige geestesziekte. Naar een nieuwe sociologie van de geestelijke gezondheidszorg* (Nijmegen 1995)
- Schneevoogt, G., *Bedenkingen tegen de scheiding van geneeskundige gestichten en bewaarplaatsen voor krankzinnigen, aangenomen bij het wetsontwerp van 1840* (Amsterdam 1841)
- Schouwenburg, J. van, 'Overzicht van het probleem der geestelijke minderwaardigheid' in: *Erfelijkheid bij de Mens* (1935) 68-78
- Schouwenburg, J. van, 'Zwakzinnigheid en sterilisatie' in: *Erfelijkheid bij de Mens* (1935) 137-148
- Schouwenburg, J. van, 'Overzicht van de ontwikkeling der eugenese in Duitsland' in: *Erfelijkheid bij de Mens* (1935) 301-311
- Schreuder, A., 'Achterlijke kinderen' in: C. Zernike (red.), *Paedagogisch woordenboek* (Groningen 1904) 35-87
- Schreuder, P., 'Boek en tijdschrift' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1928) 305-307
- Schreuder, P., 'De nazorg voor zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 86-88
- Schreuder, P. en P. van der Waals, 'Hoofdbestuur' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1929) 285-290
- Schreuder, P., 'De nazorg voor zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 86-88
- Schulte, J., *Erfelijkheid en eugenetiek*, dl.2 'Erfelijkheid bij den mensch en toepassing der erfelijkheidsleer' (Haarlem 1939)
- Schuermans Stekhoven, J., *Ontwikkeling van het krankzinnigenwezen in Nederland 1813-1914. Verzameling van archiefstukken, tabellen, kaarten enz.* (Den Haag 1922)
- Screch, M., 'Good madness in Christendom' in: R. Porter, W. Bynum en M. Shepherd, *Anatomy of madness* (Londen 1985) 25-39
- Scull, A., *Museums of madness* (Londen 1979)
- Scull, A., 'Psychiatry and its historians' in: *History of Psychiatry* (sept. 1991) 239-251
- Sebastien Brant. *500e anniversaire de La Nef des Folz 1494-1994* (Basel 1994)
- Séguin, E., *Traitement morale, hygiène et éducation des idiots et des autres enfants arriérés* (Parijs 1846)
- Séguin, E., *Idiocy and its treatment by the physiological method* (1e druk 1866, herdruk New York 1971)
- Séguin, E., 'Origin of treatment and training of Idiots' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 151-159
- Séguin, E., 'The psycho-physiological training of an idiotic eye' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 161-180
- Seneca, *Moral essays* (Latijn-Engelse uitgave van Loeb Classical Library, Londen 1970)
- Shakespeare, W., *Twelfth night* (Londen 1975)
- Shattuck, R., *The forbidden experiment* (New York 1980)
- Shelp, E., *Born to die* (New York 1986)
- Sikes, W., *British goblins* (1e druk 1880, herdruk Londen 1973)
- Singer, P. en H. Kuhse, *Should the baby live?* (Oxford 1985)
- Slade, M. en R. Kruithof, 'De stille strijd in de ziekenhuizen over euthanasie op pasgeborene babies' in: *Vrij Nederland* 27 maart 1982
- Slangen, J., *Van koningsplein naar Lazarusklap. Fragmenten uit de geschiedenis van Psychiatrisch Centrum St. Joris te Delft 1394-1994* (Delft 1994)
- Slater Huddleston, W., *Gids van Nederlandsche sanatoria en herstellingsoorden* (Den Haag 1933)
- Sliggers, B. en A. Wertheim, *De tentoongestelde mens. Reuzen, dwergen en andere wonderen der natuur* (Teylers Museum, Haarlem 1993)

- Smagt, A. van der, 'Het ontstaan van "Heimweecafé"' in: *Vrij Nederland* (11 november 1995) 44-50
- Smit, B., 'Integratie door kunst' in: *Raakpunt* (jan. 1996) 6-7
- Smit, B., 'Een warme, veilige thuishaven, eerste Ark-gemeenschap in Nederland' in: *Klik* (juli 1996) 3-5
- Smit, B. en P. Katsman, 'Helemaal niet gehandicapt in het bejaardenhuis' in: *Klik* (dec. 1995) 24-25
- Snoeijen, M., 'Mongooltje redt zich goed' in: *de Volkskrant* 7 juni 1994
- Sohl, C. en G. Widdershoven, 'Autonomie in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap, de praktijk van "supported employment"' in: *Gezondheid. Theorie in praktijk* (dec. 1996) 254-268
- Sohl, C., G. Widdershoven en J. van der Made, 'Autonomie van mensen met een verstandelijke handicap. Op zoek naar een breder perspectief' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (sept. 1997) 858-866
- Sophocles, *Koning Oidipus* (Amsterdam 1928)
- Spanjer, J. en E. de Haan, *Bevallen en opstaan* (1e druk 1980, Amsterdam 1994)
- Spek, J. van der, 'Erfelijkheid en rashygiëne', dl.2 in: *Leven en werken* (1935) 303-313
- Spence, L., *The fairy tradition in Britain* (Londen 1948)
- Spierenburg, P., *Judicial violence in the Dutch Republic 1650-1750* (proefschrift, Amsterdam 1978)
- Spierenburg, P., 'Opsluiting op verzoek' in: *Spiegel Historiaal* (1981) 459-465
- Spierenburg, P., *De verbroken betovering. Mentaliteitsgeschiedenis van pre-industrieel Europa* (Hilversum 1988)
- Spierenburg, P., 'Financiën en familie-eer, opsluiting en opgesloten op verzoek te Leiden, 1680-1805' in: H. Diederiks, D. Noordam en H. Tjalsma, *Armoede en sociale spanning. Hollandse Studïën* (Hilversum 1985) 117-135
- Spierenburg, P. en H. Diederiks, 'L'enfermement non criminel en Hollande' in: J. Petit (red.), *La prison, le bagné et l'histoire* (Genève 1984) 43-55
- Spink, K., J. *Vanier et l'Arche. A communion of love* (Londen 1990)
- Sprenger, J. en H. Kramer, *Malleus maleficarum* (1e druk 1490; Londen 1971)
- Spijker, H. en G. van de Wijngaart, *Na Dennendal... Op zoek naar nieuwe perspectieven in de zwakzinnigenzorg* (Utrecht 1984)
- Stadt im Wandel* (Braunschweigisches Landesmuseum, Stuttgart 1985)
- Statistisch jaarboek 1996* (CBS, Voorburg 1996)
- Statistisch jaarboek 1997* (CBS, Voorburg 1997)
- Steinmetz, S., 'Eugenesie als ideaal en wetenschap' in: J. Lotsy e.a., *De toekomst der maatschappij* (Amsterdam 1917) 119-149
- Stichting Toekomstscenario's, *Aan de wieg van de toekomst. Scenario's voor de zorg rond menselijke voortplanting 1995-2010* (Den Haag 1995)
- 'Stiens past dorp aan gehandicapten aan, project voorbeeld van integratie' in: *Friesch Dagblad* 15 november 1995
- Still, A. en I. Velody (red.), *Rewriting the history of madness. Studies in Foucault's 'Histoire de la folie'* (Londen 1992)
- Stok, J., *Gestichtverpleging van arme, behoeftige oude lieden in Europa* (Rotterdam 1911)
- Stok, J., 'Euthanasie en de waarde van het leven van verstandelijk gehandicapte kinderen' in: J. Stok (red.), *Gebroken wereld. Zwakzinnigenzorg en de vraag naar euthanasie* (Kampen 1988) 9-40
- Stok, J. en M. Egberts (red.), *Tussen verlangen en werkelijkheid. Opstellen over de waardigheid van mensen met een verstandelijke handicap* (Meppel 1985)
- Stok, J. en A. van der Poel-van Vuuren, 'Meningen van ouders over euthanasie bij hun ernstig gehandicapte kind' in: *Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg* (dec. 1990) 183-193

- Sueur, L., 'Les classifications des maladies mentales, en France, dans la première moitié du 19e siècle' in: *Revue Historique* (april-juni 1993) 483-509
- Suzuki, A., 'Lunacy in seventeenth- and eighteenth-century England: analysis of Quarter Sessions records', dl.1 in: *History of Psychiatry* (mei 1991) 437-456
- Suzuki, A., 'Lunacy in seventeenth- and eighteenth-century England: analysis of Quarter Sessions records', dl.2 in: *History of Psychiatry* (sept. 1992) 29-44
- Synwoldt, J., *Von der Hilfsschule zur Schule für Lernbehinderte* (Berlijn 1979)
- Thapar, A., I. Gootesman e.a., 'The genetics of mental retardation' in: *British Journal of Psychiatry* (1994) 747-758
- The Asylum for idiots. Address and constitution* (Londen 1850)
- The Asylum for Idiots. Report 1849* (Londen 1850)
- The Asylum for Idiots. Report 1851* (Londen 1851)
- Thom, D., 'Mental retardation, social section', dl.2 in: G. Berrios en R. Porter, *A history of clinical psychiatry* (Londen 1995) 251-258
- Thomas, W., *The Welsh fairy book* (Cardiff 1907, herdruk Cardiff 1979)
- Thomson, M., 'Family, community and state, the micro-politics of mental deficiency' in: A. Digby en D. Wright (red.), *From idiocy to mental deficiency. Historical perspectives on people with learning disabilities* (Londen 1996) 207-230
- Tiesing, H., 'Historische herinneringen omtrent armenzorg ten plattelande' in: *Tijdschrift voor Armenzorg en Kinderbescherming* (7 april 1906)
- Tietze-Conrat, E., *Dwarfs and jesters in art* (Londen 1957)
- 'Toneel maakt gehandicapte zelfbewust' in: *Utrechts Nieuwsblad* 4 maart 1996
- Tonkens, E. en I. Weijers, 'Een sterk plekbesef, Dennendal revisited' in: *Comenius* (nr.2 1996) 185-198
- Tonkens, E., 'Te weinig zorg breekt het glas. Autonomie, macht en zorg in relaties tussen ouders en deskundigen' in: *Psychologie en Maatschappij* (1995) 252-263
- Tonkens, E., 'Autonomie, zorg of zelfontplooiing, een analyse van zorgvisies binnen de verstandelijk gehandicaptenzorg' in: *Gezondheid. Theorie in praktijk* (dec. 1996) 239-253
- Tonkens, E., Van zelfontplooiing tot zelfbeschikking (voorlopige titel van dit eind 1998 te publiceren proefschrift over de rol van Dennendal in de naoorlogse geschiedenis)
- Tooley, A., *Abortion and infanticide* (Oxford 1983)
- Traudes, M. en M. Verhage, '*De toekomst der maatschappij*'. Een literatuurstudie over de eugenetische beweging aan het begin van deze eeuw in Nederland (doctoraalscriptie, Amsterdam 1984)
- Trent, J., *Inventing the feeble mind. A history of mental retardation in the United States* (Berkeley 1994)
- Trent, J., 'Suffering fools' in: *The Sciences* (juli 1995) 18-22
- Treffaut, *L'enfant sawage* (film uit 1970)
- Tuke, D., *History of the insane in the British Isles* (1e druk 1882, Amsterdam 1968)
- Vandenbroeck, P., *Over wilden en narren, boeren en bedelaars. Beeld van de ander, vertoog over het zelf* (Antwerpen 1987)
- Vandenbroeck, P., *Jheronimus Bosch. Tussen volksleven en stadscultuur* (Berchem 1987)
- 'Van den langhen wagh en van zijn licht-geladen vracht' te vinden in: Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, *Veelderhande geneuchlijcke dichten, tafelspelen ende refereynen* (Leiden 1899, herdruk 1971) 156-161
- Vanhemelryck, F., *Heksenprocessen in de Nederlanden* (Leuven 1982)
- Vanhemelryck, F., *Ellendelingen voor galg en rad 1400-1800* (Antwerpen 1984)
- Vanier, J. e.a., *The challenge of l'Arche* (Londen 1982)
- Vanja, C. (red.), *Euthanasie in Hadamar. Die nationalsozialistische Vernichtungspolitik in Hessischen Anstalten* (catalogus bij een expositie van het Landeswohlfahrtsverband Hessen; Kassel 1991)
- Velema, W., 'Zuster, mag het raam open? Waarom de patiënt niet de baas mag zijn' in: *Intermediair* 22 sept. 1995

- Venema, A., *Ingericht* (video uit 1986, in bezit van Stichting De Sterrenberg te Soesterheide)
- Venneman, L., 'Terpstra, kampioen van feesten en openingen, zakt door het ijs' in: *De Gelderland* 23 november 1996
- Venneman, L., 'Kwaliteit is meer dan het aanpakken van wachtlijsten!' in: *Zorgvisie* (24 jan. 1997) 6-9
- Verbraak, P., *Naar een andere zwakzinnigenzorg* (Amsterdam 1977)
- Vereniging Johannes Stichting, informatieboekje ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum van de Vereniging Johannes Stichting (Woerden 1989) 8
- Verhalen over jezelf* (Klik en NLBC, Den Haag 1989)
- Verslag Staatscommissie inzake onwolvwaardige arbeidskrachten* (Den Haag 1938)
- Verslagen van het staatstoezicht op krankzinnigen en krankzinnigengestichten*, over de jaren: 1844-1846 tot en met 1932-1936
- 'Verstandelijk gehandicapten worden bureu' in: *Nieuwsblad van het Noorden* 15 februari 1997
- Verstandig veranderen. Werknotitie over vernieuwing in de zorg voor verstandelijk gehandicapten* (Min. van wvc, Den Haag 1991)
- Verstegen, M., *Ouderparticipatie in de zwakzinnigenzorg* (Utrecht 1980)
- Verzijlbergh, L., 'Integratie geslaagd?!' in: *Klik* (dec. 1996) 18-20
- Veth, H., 'Huwelijken van zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Armeezen, Maatschappelijke Hulp en Kinderbescherming* (1939)
- Vijselaar, J., 'Bronnen voor de geschiedenis van de psychiatrie; een duistere poel' in: *Groniek*, themanummer 'Geschiedenis en Psychiatrie' (1981) 11-15
- Vijselaar, J., 'De zedekundige behandeling en de afschaffing van de lijfswang in het gesticht Meerenberg 1840-1875' in: J. Binneveld, J. Vijselaar e.a., *Een psychiatrisch verleden. Uit de geschiedenis van de psychiatrie* (Baarn 1982) 120-153
- Vijselaar, J., *Krankzinnigen gesticht. Psychiatrische inrichtingen in Nederland 1880-1910* (Haarlem 1982)
- Vijselaar, J., 'Van kleine en grote gestichten: Een overzicht van de institutionalisering van de zorg voor krankzinnigen van 1400 tot heden' in: C. Brinkgreve (red.), *Voor gek gehouden. Geschiedenis van de krankzinnigenzorg in Nederland* (Haarlem 1982) 41-50
- Vijselaar, J., 'Een eerste inspectie; over de inspectie in de negentiende eeuw' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (maart 1983) 650-665
- Vijselaar, J. en D. de Ridder, *Dollen rond de Dom* (Utrecht 1984)
- Vijselaar, J. (red.), *Honderd jaar krankzinnigheid. Geschiedenis van de krankzinnigenwetgeving in Nederland* (NcGv-symposiumverslag, Utrecht 1985)
- Vijselaar, J., 'Schroeder van der Kolk en de Krankzinnigenwet van 1841; oude wetgeving in een nieuw licht' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (sept. 1985) 271-285
- Vijselaar, J., 'Egodocumenten van psychiatrische patiënten uit de negentiende eeuw' in: *Sociologisch Tijdschrift* (maart 1988) 645-661
- Vijselaar, J., 'Van cellen, ketens en baden naar BOPZ; geschiedenis van de dwang in de psychiatrie' in: A. Akveld e.a. (red.), *Bang voor dwang?* (Den Haag 1989) 91-96
- Vijselaar, J. en J. van Belzen, 'The historiography of Dutch psychiatry and mental health care' in: *History of Psychiatry* (sept. 1991) 281-288
- Vijselaar, J. (red.), *Over onnozelen en idioten. Hoofdstukken uit de geschiedenis van de zwakzinnigenzorg in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1993)
- Vijselaar, J., 'Zeden, zelfbeheersing en genezing' in: J. Vijselaar (red.), *Gesticht in de duinen. De geschiedenis van de provinciale psychiatrische ziekenhuizen van Noord-Holland van 1849 tot 1994* (Hilversum 1997)
- Vink, R., 'Vernieuwing! Liefst vandaag nog!' in: *Klik* (maart 1992) 6-9
- Vink, R., 'Kinderen horen in gezinnen, niet in inrichtingen' in: *Klik* (nov. 1992) 8-11
- Vink, R., 'Geef gehandicapt kind rugzakje geld mee naar school' in: *Klik* (nov. 1993) 3-5

- Vink, R., 'Pubers met een handicap, integratie in het voortgezet onderwijs' in: *Klik* (april 1994) 6-9
- Vink, R., 'Feuerstein: denken kan je leren' in: *Klik* (april 1994) 10-11
- Vink, R., 'Het conflict heeft mij volwassen gemaakt' in: *Klik* (feb. 1995) 3-5
- Vink, R., 'Flexibele hulp bij gezin thuis' in: *Klik* (feb. 1995) 8-11
- Vink, R., 'Integratie op het inrichtingsterrein, verdunning als tussenstap' in: *Klik* (sept. 1995) 15-17
- Vink, R., 'Tehuizen zijn niet goed voor kinderen' in: *Klik* (juli 1997) 16-18
- Vink, R., 'Moet jij alweer werken?' in: *Klik* (juli 1997) 19-21
- Vink, R. en J. Delfgouw, 'Staatssecretaris Erica Terpstra: "Ik houd niet van etiketten"' in: *Klik* (aug. 1995) 3-6
- Visiecommissie van het Psychiatrisch centrum St. Bavo, *Tweede rapport. De chronische patiënt in een psychiatrische inrichting* (St. Bavo, Noordwijkerhout 1974)
- Visiecommissie van het Psychiatrisch centrum St. Bavo, *Stellingen, voorstellen en tabellen over de chronische patiënt* (St. Bavo, Noordwijkerhout 1974)
- Visser, E. de, "'De stommiten die je soms te horen krijgt'" in: *de Volkskrant* 12 november 1994
- Visser, F., 'Onderzoek naar gehuwde zwakzinnigen in de gemeente Utrecht' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1936) 118-123
- Visser, H., *Verhandeling over de behandeling van kinderen met zwakke zielsvermogens* (Amsterdam 1821)
- Volksgezondheid toekomstwerktenning. De som der delen* (RIVM, Bilthoven 1997)
- Volksgezondheid toekomstwerktenning*, dl.4 'Effecten van preventie' (RIVM, Bilthoven 1997)
- Volpe, P., 'Is Down syndrome a modern disease?' in: *Perspectives in Biology and Medicine* (1986) 423-436
- Volsen, M. van, A. Sullivan en F. Anthonissen, 'Kennismaking met De Ark' in: Th. de Boer, R. Seldenrijk en J. Stolk (red.), *Zinnvolle zorgverlening. Wat maakt zorgen voor mensen met een verstandelijke handicap zinvol?* (congresbundel Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1997) 147-159
- Voorthuysen, A. van, 'Het onderwijs aan zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1927) 21-33
- Voorthuysen, A. van, 'Onderwijs aan imbecillen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1929) 165-169
- Voorthuysen, A. van, 'Werkinrichtingen voor laagstaande zwakzinnigen' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1929) 270-284
- Voorthuysen, A. van, 'Geestelijke volksgezondheid' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 2-16
- Voorthuysen, A. van, 'De biologische richting in de heilpaedagogiek' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1932) 74-78
- Voorthuysen, A. van, 'Zwakzinnigenzorg in Denemarken', dl.1-2 in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1936) 57-63 en 76-84
- Voorthuysen, A. van, 'Verslag van het buitengewoon lager onderwijs over het jaar 1935' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1936) 190-202
- Voorthuysen, A. van, 'De school voor psychopathen te Amsterdam' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1939) 206-208
- Voorthuysen, A. van, *Rapport over een onderzoek naar het milieu der leerlingen van de Haagse scholen voor Buitengewoon Onderwijs* (Den Haag 1941)
- Vos, G., 'Onze inspecteur' in: *Tijdschrift voor Buitengewoon Onderwijs* (1920) 129-130
- Vos, G., P. Schreuder en D. Herderschêe (red.), *Gedenboek omtrent zorg voor en onderwijs aan zwakzinnigen*, uitgegeven door De Vereniging van onderwijzers en artsen (Den Haag 1929)
- Vos, W., 'Resultaten der gezinsverpleging te Grave' in: J. van Dale, J. van Deventer en W. Vos, *Over gezinsverpleging van krankzinnigen* (Amsterdam 1902) 61-66

- Vreede, M. de, *Tussen engel en demon* (Tricht 1992)
- Vries, E. de, 'De grenzen voor opname in het zwakzinnigengesticht' in: *Pais* (aug. 1918) 113-122
- Vrolijk, W., 'Beschrijving van een gebrekkigen hersen- en schedelvorm' in: *Verhandelingen der Koninklijke Academie van Wetenschappen*, dl.1, nr.7 (Amsterdam 1854)
- Vroon, P., *Intelligentie. Over het meten van een mythe en de politieke, sociale en onderwijskundige gevolgen* (Baarn 1980)
- Vrugt, M. van de, 'Van dollen, dwazen en andere bejaarde wezen, de positie van de krankzinnige in de visie van de 17e en 18e eeuwse jurist' in: J. Vijselaar (red.), *Honderd jaar krankzinnigheid. Geschiedenis van de krankzinnigenwetgeving in Nederland* (NcGv-congresbundel, Utrecht 1985) 11-15
- Vrijman, J., *Een andere kijk op zwakzinnigheid* (film over Dennendal uit 1973)
- Vijfde verslag van het Geneeskundig Gesticht en de daaraan verbonden Dagschool voor Minderjarige Idioten, te 's-Gravenhage, over de jaren 1864-1866* (Den Haag 1866)
- Waal Malefijt, A. de, *Beelden van de mens* (Baarn 1975)
- Waardenburg, P., *De biologische achtergrond van aanleg, milieu en opvoeding*, dl.2 'Biologische verschijnselen bij den mensch' (Groningen 1927)
- 'Wachlijst zorgsector is blijvend' in: *Algemeen Dagblad* 13 november 1996
- 'Wachtlijsten in de handicapenzorg worden deels weggewerkt' in: *Staatscourant* 12 november 1996
- Wagt, G. de, *Mijn zoon en ik. Leven met een gehandicapt kind* (Bloemendaal 1994)
- Wartena, R., *Het Oude en Nieuwe Gasthuis van Zutphen 1625-1975* (Zutphen 1975)
- Wassermann, J., *Caspar Hauser oder die Trägheit des Herzens* (Stuttgart 1905)
- Weele, C. van der, 'Genen beter maken, is de medische genetica eugenetisch?' in: *Tijdschrift voor Gezondheid en Politiek* (sept. 1987) 36-43
- Weer samen naar school* (Min. van o en w, Zoetermeer 1990)
- Weer samen naar school. De volgende fase* (Min. van ocw, Den Haag 1995)
- Weijers, I. en E. Tonkens, 'De actualiteit van Dennendal' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (okt. 1994) 1111-1118
- Weijers, I., 'De klas, de klankmethode en het ontstaan van de achterblijver' in: *Comenius* (1995) 390-404
- Weijers, I., 'De slag om Dennendal, een terugblik op de jaren vijftig vanuit de jaren zeventig' in: P. Luykx en P. Slot (red.), *Een stille revolutie. Cultuur en mentaliteit in de lange jaren vijftig* (Hilversum 1997) 45-65
- Weijers, I. en E. Tonkens, 'Psychiatry, charity and the medical-educational tradition, 150 years of care for the mentally retarded in the Netherlands'. Deze tekst van een lezing d.d. 10 mei 1996 zal eind 1998 in Nederlandse versie gepubliceerd worden in: *Comenius*
- Weir, R., *Selective nontreatment of handicapped newborn* (New York 1984)
- Weisse, T., *Betrachtung über geistesschwache Kinder* (Zeit 1820)
- Welsford, E., *The fool. His social and literary history* (1e druk 1935, Londen 1961)
- Wert, G. de en I. de Beaufort (red.), *Op de drempel van het leven. Ethische problemen rond bevruchting, abortus en geboorte* (Baarn 1992)
- Westera, S., 'Hennie Voogd: zestig jaren vol herinneringen' in: *De Poort. Contactblad van 's Heeren Loo-Lozenoord* (april 1991) 21-22
- Weyde, A. van der, 'De behandeling der krankzinnigen in vroeger tijd te Utrecht' in: *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* (1931) 5002-5014
- Wibaut, F., 'Cultuurhistorische achtergronden van de eugenetiek' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (april 1958) 152-172
- Wielen, H. van der, 'Ervaringen van ouders, een interview' in: T. Talstra, *Ja kun je krijgen. Over de integratie van mongoloïde kinderen in het regulier onderwijs* (Den Haag 1989) 55-69
- Wilbur, H., 'Eulogy tot Edouard Séguin, remarks by Dr. H. Wilbur' in: M. Rosen, G. Clark en M. Kivitz, *The history of mental retardation. Collected papers*, dl.1 (Baltimore 1976) 181-187

- Wilde, Lady, *Ancient legends of Ireland* (1e druk 1880, Londen 1971)
- Wildenrode, A. van en J. van Valckenborgh, *Luisteren naar fluisteren. Een ongevoon boek dat over goedheid spreekt* (Bussum 1981)
- Winter, B. (red.), *Verlegt nach Hadamar. Die Geschichte einer NS-'Euthanasie'-Anstalt* (catalogus bij een expositie van het Landeswohlfahrtverband Hessen; Kassel 1991)
- Winter, M. de, *Het voorspelbare kind. Vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen (VTO) in wetenschappelijk en sociaal-historisch perspectief* (proefschrift, Lisse 1986)
- Witte wolken. *Outsiderbulletin*, speciale uitgave 'Vijf jaar Herenplaats' (Galerie Atelier Herenplaats, Rotterdam 1996)
- Wolfensberger, W., 'The extermination of handicapped people in World War II Germany' in: *Mental Retardation* (feb. 1981) 1-7
- Wolfensberger, W., 'Eulogy for a mentally retarded jester' in: *Mental Retardation* (dec. 1982) 269-270
- Wolfensberger, W., *The new genocide of handicapped and afflicted people* (Syracuse 1987)
- Woolfson, R., 'Historical perspective on mental retardation' in: *American Journal on Mental Deficiency* (sept. 1984) 231-235
- Wouters, Th., *Van bedeling naar verheffing. De evolutie in de houding tegenover de behoeftige mens te 's Hertogenbosch 1854-1912* (proefschrift, Den Bosch 1968)
- Wijck, E. van, B. Sikken en M. Dekker, *Beeldvorming bij artsen over mensen met een verstandelijke handicap* (Groningen 1995)
- Wijnaendts Francken, C., 'Toepassingen van eugenetiek' in: *Mens en Maatschappij* (1927) 25-34
- Wijnker, A., *Ik ben een dichter (Ijmuiden/ Beverwijkse Courant, Ijmuiden 1989)*
- Wijnker, A., *Zijn oppasser* (eigen beheer, Ijmuiden 1995)
- Wijnker, A., *Daar sta je dan als mooie jongen* (uitg. De Vriesenborch, Haarlem 1997)
- Yeats, W. (red.), *Fairy and folk tales of Ireland* (Buckinghamshire 1973)
- Young, F., 'Parents of a child with mental disabilities: in search of meaning in their family life' in: Th. de Boer, R. Seldenrijk en J. Stolk (red.), *Zinvolle zorgverlening. Wat maakt zorgen voor mensen met een verstandelijke handicap zinvol?* (congresbundel Ver. 's Heeren Loo, Amersfoort 1997) 5-14
- Zaal, W., *Onnozele kinderen* (Amsterdam 1995)
- Zaat, A., *Hoe zwakzinnigen de ondergang van een wereldrijk veroorzaakten* (doctoraalscriptie, Amsterdam 1984)
- Zevenbergen, H., *Zwakzinnigen in verschillende culturen* (Lisse 1986)
- Zijderveld, A., 'De Hofnar als instituut' in: *Spiegel Historiae*, dl.1-3 (sept., nov. en dec. 1976)
- Zijderveld, A., *Over narren en hun gespiegelde werkelijkheid* (Deventer 1985)
- Zijderveld, B. van, 'Waar liefde bloeit...' in: J. Stolk en M. Egberts (red.), *Tussen verlangen en werkelijkheid. Opstellen over de waardigheid van mensen met een verstandelijke handicap* (Meppel 1985) 117-133
- Zijderveld, B. van, 'Samenleving en geestelijk gehandicapten, de laatste vijftig jaar' in: *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* (maart 1986) 233-251
- Zijderveld, B. van, 'De zorg voor verstandelijk gehandicapten in historisch perspectief' in: G. van Gemert en R. Minderaa, *Zorg voor verstandelijk gehandicapten* (Assen 1993) 31-47
- Zijderveld, B. van, 'Zorgplannen: de verbinding tussen vraag en aanbod' in: *Nederlands Tijdschrift voor Zwakzinnigenzorg* (dec. 1993) 253-259
- Zijderveld, B. van, 'Van patiënt naar burger' in: G. ten Horn (red.), *Handboek mogelijkheden. Vraaggerichte zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*, dl.1.5.1 (Utrecht 1997) 1-24
- Zijderveld, B. van, H. van Zijderveld en I. de Lange, *Transmurale thuiszorg voor mensen met een verstandelijke handicap* (Assen 1997)
- Zilboorg, G., *A history of medical psychology* (New York 1941)
- Zilboorg, G., *Four treatises of Theophrastus von Hohenheim called Paracelsus* (New York 1941)

Zo gek nog niet. Hoofddlijnen uit het onderzoek naar de maatschappelijke beeldvorming over mensen met een verstandelijke handicap, dl.1-2 (FvO, Utrecht 1994)

'Zodra de ene dood is kan een nieuwe komen' in: *Nieuwsblad van het Noorden* 14 juli 1982

Zolang er mensen zijn. Dr. Mr. Willem van den Bergh-Stichting 1924-1974 (Noordwijk 1974)